Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьл 1923 шера дени ◆ ЕРА, 3 август, 1972 шу. ◆ № 93 (5190). Мах 2 кап.

А. Шерипова цlерагlча Грозненски мехкадьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе ьрждачa социалистически къьe хьалхьара моттиг лелачарех я Л-35 кхача установка коллектив, 7 бетта план ханал хьалха кхочуш а ю, планал совгlа цо арахийцир мераш сома мацьа мехкадьтта продукци. Белгалбаьлла дика къахьегам ба цига технологаш Бохаций Георгий, Шамардин Виктор, кхьберараш.

СУРТА ТlА: установка ремонтига хьожаш ву бокккагlболчу оператор Г. Балацкий.

И. ПЛИЕВА сурт.

ТlЕХДИКА Е lАН КИЙЧО

МОТТИГЕРЧА СОВЕТИЙ ЧУlЕЧА ЦlЕНОЙ - КОММУНАЛЬНИ БОАХАМА ПРОФСОЮЗНО - БОАХАМА АКТИВЕ ДАКЪА ЛАЬЦАРАША ЧУlЕЧА ЦlЕНОЙ - КОММУНАЛЬНИ БОАХАМА БЕРРИГАЧА БОЛХЛОШКА, ЧУlЕЧА ЦlЕНОЙ - КОММУНАЛЬНИ ГlУЛАКХЕХ ПАЙДА ЭЦАЧА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР БЕРРИГАЦА КЪАХЬЕГАМХОШ-КА ДАЬ КХАЙКАРАЛ.

ДЕЗА НОХЧ-ГlАЛГlАЙЧОЙ! ССР Союз хьаьлла 50 шу дизарa юбилей а Нохч - Гlалгlайчен автономи 50 шу дизарa сийна тlейоьца социалистически декхарш кхочушдар дукха тlеlоттабаь [illegible] вай республика [illegible] берригача [illegible]. Уж деза цlейн производственни толамаца белгалдаха, шера [illegible] ханал хьалха кхочуш гlерт хlора къахьегама коллектив.

Ахча хлам кхьначен [illegible] летта болхбеш бу бутти ах бутти мера ца бислош ухх долор [illegible] цу вайга дlадалача lай электроэнерги, хий, газ соцараца, теплоснабжени, транспорта болх кхьагlбакарца дукхача организацийн, коммунально - бытовой учреждениш, школашта, больницашта, кхьча предприятешта, бахача мела цlенхашта за дала йола дlадалача lай этта кийча бирса мелла.

Дlадахача lаьна тlекхочуш терлал а доьш, моттигерча Советий чуlеча цlеной-коммунальни бохама предприятий коллективаш ухх шера май-беттан бетта а деза дlаlолчалчу 1972—1973 шерий lан хьалхашa болх бе боккахан кийчдаро тlеерзаль мероприятеш кхочушьеш, газопроводаш, тепловодаш, водопроводно-канализационни боахамаш ларьтlа дахара, котельни, цlенахто чуьхара оборудовани, отопительни системаш тоешра белхаш доал да.

Белхаш тlехдика кхочушдаро а хlора предприятехь домоуправленеш гlелла кийча хьа шера 1972 шера 1 октябрь хьатlаьлчачу паспорт дlадала а лаьрхlад.

Охьа кхетaду, lа — цlеш болеш ревизор хилар, болхача кхочашдар цуьна дукьелдеча дешан хилар. Нагахьа санна за тулийте, хьалача хьал тlе отта тарлу беза наши предприятеш.

lашна кийчо еча дакъа лаца декхарийла бу вай республика моттигерча Советийн ведомстваш, чуlеча цlеной - коммунальни боахама берригa болхлой, инженерно - техническа белхалой, гlулакхаро хьал, хlьэта иштта пачхьалкхен, кооперативни цlенoшкарча квартиранаш баьхарш а шоей доалахьа цlеной дакаш берш а.

Чуlеча цlеной - коммунальни боахама берригача коллективашка гражданашка кхайкадо тох ах дlадоладел гlулакх хьалхадаро чуlа цlенош, водопроводаш, теплопроводаш, котельнош, боаеш lан замалаь бола бе шоей хьаналела дакаш кийчьара уж тlа а хьехаш.

Вай берригa боахам доагlача хlаках цхьаькха килограм, цхьаькха киловатт электроэнерги, хlоаналех цхьаькха калори, цхьаькха кубометр газ боргlоенцаш lан замалаь болх бергlобеш шийбергба вай.

Кхайкарал тlеийцад 1972 шера 28 июле республика чуlеча цlеной - коммунальни боахама предприятий белхалой, инженерий, техникий, гlулакхерча кхьа профсоюзно - боахама активе собрано.

КОТАЛО ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА ШУН, ГlИШЛОНХОЙ!

Боахха болх бу вай республикa юрташкарча гlишлонхоша. Нохч - Гlалгlайчен районни центрашкен юрташкен цар хьалъю хьайбаш леладу комплексаш, производствени [illegible], культурно - бытовой кхьйолен объекташ.

Юрташкарча гlишлонхоша боаьха телам баькхаб шоллагlча квартале. Дикка тlеехкхочашъьай цар пачхьалкхен план. Сехьа «Чечингсельстрой» треста кулгалхой — управляюще ков. Немалдов, парторганизаца секретара ков. Мищенкова, профсоюза комитета председатела ков. Олхгова цlерагlа правительственни телеграмма кхачий Москвера. Цу тlа йоах:

«Хьатlаьдагlа цlей — гlишлонхочун Дн, 1972 шера шоллагlча квартале лаьаьча Ерригасоюзни социалистически къье итогагlа СССР Совминон ВЦСПС-он нарро мера тела цlа байрахх, 30.000 сома преми, цу дакъье хlиранна къаьст-къаьста тале 21.000 сома премий даьккала юаиц ваха «Чечингсельстрой» треста коллективаа. Керда къахьегама [illegible] дакаьда вош.

Сельстройсовхоз министр Хатреа, гlишлонхой профсоюза ЦК председатель Умаев.

Йоаккха къахьегама котаьо веха а даькъала юаш шун, юрташкара гlишлонхой.

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХlАБУ

Потиленка шоллагlча шера план ханал хьалха кхочушьяро социалистически къье боьнача Грозненски химически комбината химикаша дикача къахьегама толамаша чаккхбьенхаб дlабeха ворхl бутт. Пачхьалкхенан план ханал хьалха кхочуш а я, планал совгlа цар арахийцад цхьа миллион совгlа сома мехала химически продукци.

Дика бахх барца белгальаьлла я Дронкин Владимир Михайлович кертa латтача спирт арахецача цеха коллектив. Ханал 5 ди хьалха кхочашьъай ца ворхl бетта задани.

Л. РОМАНОВА.

◆

СССР-ан Нохч - Гlалгlайчен автономен ах бlаь шу дузача цlейшта айлехаца наньаклара шерра социалистически къье яьккай Грозненски шейна - производственни объединени хlамаш тегарий цхьай коллективаш. Товарни продукци арахецарa ворхl бетта план ханал дала де хьалха кхочашь а ю, задания совгlа цар арахийцир 26 эзар сомагlа мела продукци.

Объединени цхьаьта юкъа ларьача социалистически къье хьалхара моттиг лаьцнай Начоров Эдуард Сергеевича кулгалдеча № 7 йолча цеха коллектив. Хlанзалцьа ворхl бетта план кхачашъьай цо. Иштта хьинаре къахьегаш ба Мустафина Екатерина Александровна керте латтача цхьоагlча цеха хlамаш тегараш а. Цар планал совгlа арахийца продукци ворхl эзар сом мах болаш а.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

◆

Къаьттa дика къахьег ухх шера Новогрозненски мехкадьтта чакхдоахача завода технологаша. Мехкадьтта продукци арахецара ворхl бетта план ханал ди ди хьалха кхочашдир цар. Планал совгlа арахийцад бlаьш эзараш соммий мехала продукци.

Уж толамаш доакача хьинаре къахьегарца белгальаьлла я Румянцев Петр керте латтача кхоалагlча цеха коллектив. Хlанзалхьа дукха хlама ца хилаш августа хьалхарча ах бетта задани кхочашъьай цо.

Р. ГОНЧАРОВА.

Новогрозненски мехкадьтта чакхдоахача завода плановни отдела экономист.

ХЬИНАР ДОЛА БРИГАДИР

Сеца, мала хьалбаладелъа хьалгlуьт вай лоаьца «ахархой» аьле цlи йоаха мах. Эггара бехктохкамегlен сасотагlен йола ха я царна ялат чуэца ха.

Шоаш кхедаьча ялта цхьа фийт ца бойташ ханнахьа чуэцар — шоай керттера декхар лерхl цар. Кхашнара балхаш сихденнача хана шийгаре хьоакан телаш, мах балха юкъеоза хоаш хила веза бригадир. Цо лерттlа къахьегам вlаштlехьбаккхарга хьежжа хул балха тlа доаха толамаш. Из гlулакх дика вlаштlехьдовлаш за Назрани района кхаш лeладерий бригада бригадир Евлоев Мухьмад.

1944 шера деиз механизаторий бригадир лоаьаш хьаоагlа из.

Казахстане дика гlулакхаш нарагlдувларах ВДНХ совгlаташ тийннад Мухьмада. Хьалхара ВДНХ медаль елар цунна хлопка лакха хьувкъам кхебарах. Цул тlаьхьагlа кхы а кхоза ваьийтар Мухьмад лыстаоне. Хlьэта кхозе а медалаши ахчаш совгlаташи делар цунна.

Дика lомаьй Мухьмада юртбоахама техникен тайп-тайпара культураш кхерах йола агротехнически бокъонаши. Шийй балха гоавал бригада механизаторашта дlелу. Массехана кийча ва из цlахоар дlахьаха, вовкъостал де, механизаторашта техника [illegible], дlакхетабу агротехнически бокъонех. Цук хьехамех боккха пайда боал бригада болхлошта. Казахстанера цlаеча шийй юрта Яндаре кхаш лeладерий бригада бригадиралла хьожавир Мухьмад. Хала дар юкхьанца: пьетарре хацар кхаш, коллектив а керда яр. Дерriга юха керадаккха дезаш дар. Бакъда, хьинар долча говзанча чекха тоьхир бригада хьал, къахьегама юкъе йоалайир керда механизаци. Кастта гучадувла даьлар толамаш а. Планагlа чуэца езар 170 центнер йолча Мухьмада кулгалдеча бригада юкъера лаьрхlача хlара гектаре тlера 300 центнер шекара свекла чуера. Юртбоахама культурай лакха хьувкъамаш кхедарах партен правительствен цун къахьегама боагllаш мах а беш къахьегама Цlеча Вlайракха орден елар Евлоевна.

Хlинз шоллагlа шу да Мухьмада совхоз - техникуме бригадиралла болх бу. Из ха мара ца из совхоза вlашагlъелла а. Цига 1970 шера ялата лакха хьувкъам кхебир бригада. План кхочашъяра совгlа социалистически декхар кхочашдир а деш пачхьалкхенга 1236 тонн кlа декхар дер. Из толам баьккхарах «За трудовую доблесть» яха ленински юбилейни медаль елар бригадира.

— Мишта вlаштlехьдовл хьа уж толамаш даха аьнна даьча хаттара укх тайпара жоп делар Мухьмада: «Эггара хьалха вай дезаш уж толамаш дахар бригадера наьха хьинарех тийша долга. Наьха болхацара моральни материальни безам совбаккхара гlулакхаш де деза. Коллектив вlашагlйолла, цун хьинар айда шийна хьатхашка латта декхар ханнахьа цlенеш кхочашдар хlaрене а массене а сий далар санна хlана долга дlахайта деза. Эггара хьалха малах теша деза, цар сийде деза. Из деригa дlадаьха болх лерттlа, вlаштlехьбаккхен нийса учет лелаеш еза.

Цига цхьан тракториста аьнча лаьттанга дьежача гучадаьлар оалам дика ца даьлга. Шоллагlча дайнахьа цштта бе-баьша доалаш болх бе мегаргдоацилга, цlаькха иштта гlалат воале цlенхаштта хьалехаргдолга дlакхетаьир бригадира тракторист. Лаьтта юха ахийтар. Цох хьехам хилар трактористa а кхычарна а. Берригаш а лоралорд цу тайпара гlалат дарах.

Ялат чуэца доладалалехьа дукха хьалха техника дика ремонт йир механизатораша. Цудухьа кхычарел хьалхагlа ялат чуэца болабелa йиш хилар бригада механизаторий.

Укх деношка пачхьалкхена ялат дlачудлара план кхочашъяь а баьния планал совгlа ялат дlателаьа би совхозе.

Ялат чуэйца дьаьна кхаш чех миеш а дийи оах Евлоева бригада. Тlаккха шоллагlа культураш дlаюв. 290 гектар дола лаьтта яьха а баьния 130 гектара тlа шоалагlа хьажкlаш дlайийнай механизатораша.

Дукха да бригадера тlаьтта декхараш. Цунна кулгалла хьар тийша а дукха да. Цудухьа массарел хьалхагlа балха хьаоагlа Мухьмад. Хlьэта цlа метаr тlехьагlа вода. Тхьаьн иттагlа шу да из иштта хьинаре къахьегаш хьаоагlа.

Нагахьа санна Мухьмадага «Эггара дукхагlа фу деза хьона?», аьнна хаьттача, укх тайпара жоп дала метар цо: Сай болх!

М. КАРТОЕВ,

Назрани района «Ленинец» газета болхло.

ДИКА ХЬУВКЪАМ

Маьлха сердаля лаьттан беркатк вахара хьаст, дlоагlа да. lаламa эггара хозагlа йола ха бlаьсти яле эггара йlаьхегlа, беркатегlа йола ха гуйра я.

Ялат чуэца ха хьатlаоттарга чlоагlа сатувсаш хул берригаш а. Юххера а из ха хьатlакхаьчача дегаш айдала арабаьле хьинар ца кхоадеш болх бу сихагlон цlенеш нерда хьувкъам чуийца баккхара.

Кlеaнга къахьегакзар Сунженски района Орджоникидзе цlерагlча колхоза кхаш лeладераша укх шера. Хlьэта из мехьа доадар цар. 700 гектара тlа гурадьe дlадийна кlа дика хьанийкьад. Юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 22 центнер чуи декхар тlаийцача чунхьар 27 центнер я. Цхьайолча участкашка гектара тlара 31 центнер а йоал.

Иштта дика ялат хьувкъарах 24 июле Даьхенна 260 тонн дlа а луш плановни задани кхочашъяй колхозо. Дlахо планал совгlа ялат дlалуш да.

— Укх шера пачхьалкхенга 250 тонн кlа доха декхар тlаийнад оаха. Цхьабакъда, лийрхlачул совгlа ялат дlачулургда оаха, — йоах колхоза председатела Оздоев Абос.

СССР хьаьъи Нохч - Гlалгlай АССР вlашагlъеллан 50 шу дузача цlейна дьаьнача къахьегама совгlат кийчде аьнна шоаш дешна вопи сийлене кхочашду колхоза механизатораша, берригача къахьегамхоша. Шин кулг вlашка ца дуллаш дукха наб-са доадарах лаьнна лаьттан беркат де из. Хlьэта цун хьурмат а ду хьинар долча гlалгlаша.

Юбилейни хьувкъам чуэцара йоагlаш йола йоакхо ю колхоза кулгалхоша, специалисташа. Эlамига а вокхха а — берригаш а оарцагlбьахаб кхашкара балхаш лоаццача хана йистедахара.

Комбайнераштa юкъе ларжача социалистически къье хьалха латт вовт йола механизатор, колхозиний III съезда делегат, коммунист Базгиев Баьхаудин. Эггара халагlйолча участкера кlа чуэцаш ва из. Хlьэта а хьалхле дlахецац цо.

Цул дукха тlехьабисац механизатораш Арапханов Сулейма, Батыгов Исроапал, Дзейтов Мовла 150 процент кхочашъю царех сагo шоай нормаш.

Комбайнерий болх юкъах ца битара шоаш кхобац водителаша. Кхий тlара хьатта ялат дlахдухьача дика болх бу Гайтукиев Ахьмада, Евлоев Хьамзата, Оздоев Хасолта, Биткиев Макшарипа. Иштта къьеcттa дикача гlулакхаца белгалбаьннаб Сунжарча автотранспортни предприятера баьхка шофераш Магомадов Хьамид, Чаниев Идрис, Галоев Къаьбулат, Гапархоев Йоакъап, Чабдарханов Жемид.

Колхоза хьатта ялат тlадотташ, lодоаккхаш, цlендарш докъдари сенна дола халагlдола балхаш лераш кагирхой ба. Хlьэта ха яхачар механизмаш тlа балхаш ду.

Ялат чуэца доладеннача дийнахь деиз хьатта хьинаре болх беш дьабоагlа Костоева Радимхан, Албакова Хадижат, Сайнароева Дугурхан, Полонкоева Фатима. Къоначарна нийсса болх бу ха яхача Бопхоева Маржана а. Дийнахь 200 тонн ялат дала хьатта. Тlаккха из цlенаь, доккаль цхьалхадаккха мa дезий.

Ялат цlендеча механизмаша, транспортераша ца йоаш дика болх байт Костоев Ахьмада.

Белгалдаккха дезаш да цхьа дика хlама. Шин сменагlа болх бу хьатта. Наьха балхецара моральни материальни безам лехкбара гlулакхаш ду колхозе.

Цудухьа болх дика лел.

А. ХАШИЕВ.

КЪАХЬЕГАМА СОВГlАТ

Хьайбай боахам дегlабоалабари царгара дукхагlа продукци яккхари хьайбаш лeладерий сийлен декхар да. Цу даьхье дика толамаш доахаш хьаоагlа Гудермеса района «Кавказ» колхоза шурийтоварни фермера lаьсий лeладу Исаков Сайт-Селахь.

Эггара хьалха ала деза, шийй болх беза цунна. цхьаккха ха ца къовсаш хьинар ца кхоадеш къадьег. Ферме яьржача социалистически къье массарел а лаккхагlа толамаш доахаш хlаноагlа из. Хlанз ше волча по болх бу дыьлагlа шу мара деце а ферме дикагlболча болхлоех цаl лоархlаш ва Исаков Сайт-Селахь.

—Къаьстта дика lунал деш леладе деза lаьсий цар тхьо ди доалаллаца йолча хана. Эlамига долаш бер санна бочен ховхен хул уж,— йоах Сайт-Селахьа. — Цудухьа lаьсий ондадаллалца уж кхабара оттаьь график телха ца еш чакхвала веза. Тlаккха lаьсий тоадена сихагlа доккхий а хул.

Ше доалду lаьсий вашонагlа кхоаб, Исаков Сайт - Селахьас. Тхьо ди даллалца иншшаа литр молаеш цхьан хенна дийнахь кхоаш шура молаю. Цхьа бутт, кхы совгlа ха яьнна lаьсий кхыча доакъарга доах. Хlанз шерага кхаьчал Сайт-Селахьа группера lаьсий. Дас доккал деш тоадена да уж.

Района, республика хьалха латтача хьайбаш лeладерий толамагlйола опыт, ше мел зийна пайдане, дика дар шийй балха юкъехуал Исаков Сайт-Селахьас. Мел дика lунал дарах моллагlа дале а lаьсашта цхьа хlама дlа ца кхаьачача санна дегаш хул из. Цхьабакъда, из цунна хетар мара дац. Хьога, мейа долаш лeладаш по шийй lаьсий.

Бокъонца вола Даьхен, къаман сol хилараx тlара СССР хьаьъи Нохч - Гlалгlай автономи вlашагlъеллан 50 шу дизара сийна кахте а этта къахьегама совгlат кийчдеш ва Исаков Сайт-Селахь. 75 lаснаг да цун групе. План 800 грамм мара йоацача групперча хlара lасилга юкъера лаьрхlача дийнахьа буси 870—900 грамм дулх тlакхетийт цо.

Цу боарам тlа сеца безам болаш ваш Сайт-Селахь. lаьсашта кхи а дукхагlа дулх тlакхетийте лерхl цо.

З. ЭСАМБАЕВ.

ТОЛАМЕ КЪАХЬЕГ

Ножай-Юрта района Шерипова цlерагlча колхоза дикагlчарех лоархlаш я коммуниста Чатаев Ахьмада кулгалдеш йола цхьоагlа бригада.

СССР-ан Нохч-Гlалгlай автономен 50 шу дизара сийна хьинаре къахьегаш хьаоагlа цу бригада коллектив.

Агротехнически бокъонаша яхача бесса lунал дар цар тхьамкана.

Укх деношка тхьамка чуэца болабеннаб колхозой.

Из болх беча белгалбаьннад Элсункиев Къулуев, Бердукаев Хьасан, Шамьлева Хьава, кхьбараш.

Шоай балха норманаш тlехкхочашъю цар.

Чатаева кулгалдеча бригада коллективо дош деннад хlара гектара тlара 17 центнер тхьамка чуэца, план 15 центнер йолча.

Ш. ОСМАНОВ.

Ханнахьа чакхдоах балхаш

Грозненски района Грозненский шурий совхозе дерригa кхашкара балхаш комплексно ду. Ялат чуийца дьаьначара ча хьагул а деш аргlаех дlаюттаду. Мукъадьйна лаьтта оах тlаккха доакъоа лаьрхlа юртбоахама культурие дlаюв. План 3000 гектар мера йоацеча 5000 гектар лаьтта а аьха шоалагlа культураш дlайийнай. Цох мошача доакъара лаьрхlа 400 гектара тlа хьажкlаш судания яха буц ээь дlайийнай. Хlьэта 958 гектара гlа буна лаьрхlа борц дlабийннаб.

Шоалагlа культураш дlаера балхаш деча дика гlулакхаш карагlдувларца къаьстта белгалбаьннаб Я. Попов, Ш. Алханов. Норма 32 гектар йолча дийнахь 50 гектара тlа хьажкlаш дlаюв цар.

Я. РУДСКОЙ.

Коммунистически болхлойи партей кулгалхой безаме вlашагlкхетар

1972 шера 31 июле Крыме вlашагlкхийтар лоацчача хана Советски Союзе салоlаш бола социалистически мехкий коммунистически болхлойи партей кулгалхой.

Вlашагlкхийтача дакъа доацаш бер: БКП ЦК Хьалхара секретарь, НРБ Пачхьалкхен совета Председатель Т. Живков, ВСРП ЦК Хьалхара секретарь Я. Кадар, СЕПГ ЦК Хьалхара секретарь Э. Хонеккер, МНРП ЦК Хьалхара секретарь, МНР Министрий Совета Председатель Ю. Цеденбал, ПОРП ЦК Хьалхара секретарь Э. Герек, РКП Генеральни секретарь, СРР Пачхьалкхен совета Председатель Н. Чаушеску, КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, КПЧ ЦК Генеральни секретарь Г. Гусак.

Вlашагlкхийтача хана беркатс къамаьл хилар социализми коммунизми хьалъяра лелахах, социалистически пачхьалкхенаша массе овгlоралхьара цхьана леладу гlулакхаш дlахо дегlадоаладарах. Иштта дийцар дуъни даькъашта юкъера лоархlамегlа долa дешаш а.

Коммунистически болхлойи партей кулгалхой вlашагlкхетар дагардараш ма дарра кхетадеш мел дийшача дешаел хетараш хьхетара хиларца белгалдоаландар, дег тlарча безамна, доттагlалла чакхдаьлар.

Вlашагlкхийтача дакъа лоацаш бер: КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, КПСС ЦК членаш А. А. Громыко, К. В. Русаков, КПСС ЦК бехктохкамерча гlулакха тlара болхло А. И. Блатов, РКП ЦК член К. Мита, СЕПГ Централни ревизионни комисса член В. Эберлайн.

• • •

Вlашагlкхийтача дакъа лоацараша КПСС ЦК-агlахьара шу оттадир.

ДНЕПРОГОРСК. Пачхьалкхен комиссе кулгаш яздаьд дунен тlа эггара йоаккхагlйола Красноярски ГЭС промышленни эксплуатаце хьаэцара акта тlа.

Керттерча гlирсий, станцех кул оборудованеи балкега хьожаш дукхача беттанка зембаккхара итогаш дай.

Укхаза оттаьй 500 эзар киловатт хlараир йола 12 гидроагрегат. Станце йоаккхаш йола электроэнерги йоаккхача алюминиевни заводе, целлюлозно-бумажни комбинате, шинни, химически хьоакх беча, синтетически каучук йоаккхача — химически заводашка йода.

ГЭС-е къахьегаш а инженерий, изобелча оборудование наладкалий йоакха берттайна коллектив.

СУРТА ТlА: Красноярски ГЭС-а машинни зал. Укх чу латт хlараер 500 эзар киловатт йола 12 гидроагрегат.

Ю. Б. БАРМИНА сурт. ТАСС фотохроника.

Нов. Л. И. БРЕЖНЕВ нов. Н. ЧАУШЕСКУЦА ВlАШАГlКХЕТАР

1 августа Крыме РКП Генеральни секретараца, СРР Пачхьалкхен совета Председателаца нов. Н. Чаушескуца вlашагlкхийтар КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнев.

Вокхъосташа Л. И. Брежневен а Н. Чаушескуен вlаши хоам бир шоай мохканца хаьчха боахамa планаш кхочашъяра лелахах. Уж вlаши дагабаьлар СССР-ан СРР-ан юкъе массе овгlорахьара цхьана леладу гlулакхаш дlахо дегlакхувлара дешанашта а КПСС-ан РКП-ехан юкъера партейни бувзамаш шердара дешанашта а, хlьэта иштта шинна а овгlонна хьажт долча кхьча дешанашта а. Доттагlий тlехь чакхдаьлар къамаьл.

БОЛХ ТІЕХЬАЛЕ ХУРГЙОЛАШ ВІАШТІЕХЬБАЬККХАР

Партийни балха перспективни планировани яра опытацара

Вай общества вахаре да а дац е хила йиш а яц вай партийни организацеша теркал ца деш дола цхьаннха дакъа. Цудухьа чІоагІа лоархІаме да партийни гІулакхий деррига керттера дешаех чакхдоахаргдолча гІулакхий хьалдаш вийсен программа хилар, цу тІа а тахханарчоех кхоанарчоех хина да Іеш. тоьал йІаьхача ханна. Ший хана В. И. Ленина а ньхад: «...йІаьххача ханна а цІенхашта толам баккха а лаьрхІа йола план йоацаш болх бе йиш яц?». Кхетадеш да, цу тайпара перспективни план ерригача партен пачхьалкхени декхарашца а хІаьта цитта хІара производствени коллективана хьалхашка латтача декхарашца а дувзаденна долча декхарашка хьежжа оттае езаш хилар. ХІанз укх сахьата дуццачох — уж я XXIV съезда решенеш а дІахора партен правительствая директиваш а. ХІаьта, нагахьа санна вай Грозненски городской партийни организацех аьлча, цул совгІа уж — XVIII городской партконференце нийсагІча пятилетке города къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш а да.

Балха перспективни план я парте городской комитета а. Из оттаьар КПСС XXIV съезд хинначул тІехьагІа городской отчетно-хоржамий партконференце рекомендацешц керлача пятилетка экономически планаши теркал а еш, хІаьта цул тІехьагІа парте горкома цхьан пленуме йийцаш чІоагІаьн я.

Лоаццача газетин статья тІа йийца варгвац партийни балха уттаеча плане ерригга аспекташ. Сайна хетачох, алхха эгара лоархІамегІа дола дешаш дуаца хьожарга со, городской парторганизаце опыт, горкома перспективни плана материали корда оттадаьча декхарашца, белгала аьлча, партийни документаш хувцарца дувзаденна цунна даь тІатохараши ларде а лувиаш.

Перспективни план оттаеча хана эгара хьалха шоай гІулакхий керттера лостамаш боккъонца белгалланза, Іалаьмате дукхача дешаех эгара лоархІамегІа дараш хьакхожанза, уж кхоачашдара нийсаш тІадерзаланза дарглац. Организационно - партийни балха дакъе, масала, тхона цу тайпара дешаш дов юкхьанцарча партопганизацешта ду кулгал чІоагІдари XXIV съездо дІаийхарашка хьежжа цар дешал ийдари, хІаьта парте гІолла — профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацешта кулгалдер. Цудухьа плана юкъеяхийтар «Комсомоли ду кулгал чІоагІдара дакъерча города партийни организацей декхарий хьакъехьарен» «Юххьанцарча парторганизацей гІулакхаш дІахо тоаларан КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра дакъера цар лоархІам лакхбаран де дезарий хьакъехьарен» КПСС горкома пленумаш, юххьанцарча парторганизацей балхах, цар профсоюзашта, комсомола, Советашта кулгалдарах йолча отчеташка ла а дувгІаш хула бюро дуккха заседанеш, комсомолеи профсоюзашкеи болх беча коммунистий ерригача города юкъара совещанеш саьна йола мероприятеш, и. кх. дІ.

ХьалхагІе а белгалдоаккхаргда аз, уж ерригга мероприятеш боккъонца планаш тІа хьалхаагІе а белгальъяча ханашка кхоачашъяь хилар. Цу гІулакхо хІаькха а хьахьокх, балха плая йилман наькъаца, моттиганиара гІулакхаши саготагІа йола проблемашн теркал а еш оттаь хиина хилар.

Иштта аза дезаш да, цу плано дукхача хьале лакхе белгальъхан кхийолех дукхда мероприятеш шоай ханнахьен дикен кийчьара новкъостал даьа цар йоккха практически эффект еннен хилар а. Масала, юххьанцарча парторганизацешта ду кулгал чІоагІдара дешашта пленум кийчьеча дакъа лоацаш беррига а хІана беш аьнна бола горкома членаш, оттате йоаца цул ерига комиссеш хинкай, социологически тоххамий даьд партийни строительства партийни вахара практикан проблемашта. Укх шера март бетта пленум хилар, хІаьта цун рекомендацегІа апрелеи маеи юххьанцарча, цеховой парторганизацей секретарийи партгрупоргийи ерригача города юкъара совещанеш - семинараш йир пленума балха итогаш юнцаш, хІаьта партийни актива цу категоре балха опыт дІа-юха йиела вІаштІехьа а даьккхар.

Цу тайппара, нагахьа санна перспективни плана тІа парте лоархча звеношта ду кулгал чІоагІдара никъ белгалбеш мара хиннабеце, хІанз, плана мероприятеш кхоачашъяь аьнначa хана, из никъ чакхбаьккхарг лархІа мегаргболаш ба. ДагадоаххаргІа аьлча, духхьал из дар дукха ха йоаццаш хиннача, партийни документаш хувцаргдолаш хиларца дувзаденна городской партийни организаци декхараш дийцача парте горкома VIII пленуме дІахо а дегІаккхувла боагІаш бола никъ а лоархІаш цунах белгалдаьхар а.

Горкома балхе тІа белгалбаккха мегаргболаш цхьаькха а ба перспективни плана тІа отта а баь, хІанз горкома балха тІа къаьгга хьагуш бола лостам. Из ба кулгалдеча кадрашца, цар ерригача категорешца а ца беш, духхьал юкъерча звенох кулгалхошца беш бола болх. ХІана? ХІана аьлча, уж ба кхы мел барея айхагІа болх беча дукхагІа болча нахаца бувзабенна бараш, цхьаьха тайпара оалаш ма дерра, боахама планаш кхоачашъяри къахьегамхошта кхетам баларн духьа лоаттабеча къовсаме хьалхарча юкъинге латтараш.

Планага хьежжа юкъерча звеной кулгалхошца чакхъьяхьар дуккха организационно - политически мероприятеш. Царна къаьстта лекцеш еш, совещанеши семинараши ю. Юххьанцарча парторганизацешкара горкомо хьадийхад, партийни собранешка, парткомийи партбюройи заседанешка коммунисташа — цехий, участкий начальниекаш, бригадираша, мастераша шоай производствени планаш кхоачашъяра гІулакха юкъе, новаторски боламаи коллективашка беча кхетам, балхаи юкъе хаьха лацарах леча ховмашка кхет-кхета ладувгІадга.

Перспективни плане тІа оттадаьдар совхка декабре хиннача горкома пленуме из дош дуацига.

Хоьш ма дарра, КПСС ЦК майски (1972 шу) Пленумо сокан баьб «Партийни документаш хувцара хьакъехьа». Бе безар Іалаьмате боккхен бекхтокхамен болх ба. Из беш яккха еза ха а хІезига яц — партдокументаш хувца лаьрхІад 1973—1974 шерашка. Цудухьа оахд из дІаболаьбаьб цу юкъа лаьрхІа перспективни план оттаяргара.

Из план оттаеча хана парте горкомо ларде лийнар парте XXIV съезда решенеш, партийни документаш хувцарах дола дешаш дийцача КПСС ЦК майски (1972 шу) Пленума, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома VII пленума сопамаш, хІаьта иштта партийни документаш хувцарах дола КПСС ЦК Письмо Іомадаьчул тІехьагІа горкоме аьча совещанешка дакъа лоацаш хиннараша тийша предложенеш а. Теркалйир партийни темах «Правда» газета тІа, «Коммунист», «Партийная жизнь» яхача журналаш тІа, хьичахье кепайайттача статьяш тІарен материаликарей дукха рекомендацеш а.

ТІаккха а хьожар тхо плана юкъе эгара лоархІамегІара дешаши мероприятеши мара ца ахийта. Царех цхьаьрий цІераш яханза а лоацца яшхаза яртьяц аьнна хет сона.

Июле августе беттанка коммунистий собранеш а чакхйоах партийни документаш хувцарах дола КПСС ЦК Письмо дувцаш. Уж собранеш мишта леш царех хьахиннараши хьалхагІа горкома совещане а цул тІехьагІа горкома бюро а дуаца оттале лаьрхІар оада. Письмо тІа могаду партийни документаш хувцара беча балха тІа коммуниста цу собранешка тийча маьхера предложенеш теркалъелга. Из кхоачашде йиш хургьа, нагахьа санна лакхе йийна предложенеш чакхйоахе.

КПСС Центральни Комитета, цун Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева лоархІамегІарча декхарех ца а лоархІаш белгалдоаккх — партдокументаш хувцара кийчо ечен чакхдоаккхачех хана хІара коммуниста а хІара бІарчача парторганизаце а хьнкар айделга. Перспективни плана тІа из а теркалдаьд. КПСС Устава дІадехарашка хьежжа коммунисташта кхетам балара, къахьегамее общественни вахарен хьалхле церга хилийтара тІаерзаль дукха мероприятеш чакхъяха ларяІ оаха. Тхона хетачох цунна новкъостал дерга укх мероприятеша: партийни собранеш кийчъярен чакхъяккхарен практика хьакъехьа юххьанцарчеи цеховойи парторганизацей секретарий ерригача города юкъара совещани - семинар ара, коммунистий персональни цешаш кийчдарен дуццарен практика хьакъехьа КПСС райкомийи горкомеи партийни комиссей балха опыт дІа-юха яьаро, городерча цхьайолча партийни организацешка партийни поручениеш дІа-юха екъара практика Іомаяро а цул тІехьагІа из дош бюро дувцаро а, КПСС Устава а партийни документа а исторех лекцеш еяро, кхыяраша.

Кхетадеш да, перспективни плана тІа партийни документаш хувцаран практически чакхдаккхарин оттаь организационно - технически мероприятеш а хилар.

Белгалдаккха догІа, перспективни план иззамо йолча йІаьххача хана оттаьча кхычарех цу тІа оттаь мероприятеш кхоачашъергйолех тІахьожам лоаттабергболех хаьада хинаш йолаш хиларца белгалйоалаш хилар. Цул мІаьан малагІа да аьлча, из да, чакхйоаккхаргйолча кампане декхараш а иштта хаьда белгалдаь хилар. ХІанз декхар сенах латт аьлеа, из латт, белгал мел даь хІамаш боккъонца кхоачашдаргаля оттаь ханаш ца тиллийтарах.

Перспективни планий ларда тІа уттаю горкома хІара кварталь планаш. ХІана правило а хинна дІаэттад квартальни план аргІанара кварталь йоланлехьа йисте а кьаккха бюро чІоагІъелга. Из ишта деш да, парте райкомашка а шоай аргІанца шоай араш оттаеза хана городской плана мероприятеш теркалъе йиш а хургйолаш, къаьст-къаьста мероприятеш гІулакх доашош кердаяха варгйоаця.

Опыто хьахьокхачох, перспективни планаш уттаелга ерригача партийни комитетий балха практикана чІоагІа юкъейогІа. Кхетадеш да, партхома перспективни план моллагІйолча секретарага шийгга оттаюлургйоацилга. Цу гІулакхна опыт а кхьеттел къаьстта знанеш а эш. Из теркал а деш, горкомо массаза болх беча семинара программана юкъебахийтаб партийни комитетий секретараши партийни балха перспективни планироване дешаш.

Юххера а ала безам ба, перспективни планировани, нагахьа санна кІоаргга уйла а ю оттань ца яле, хІара дийна организаторски болх а беш чІоагІъяьале, пунах дика беркат даргда. Из хиланза арг ца хилар хьахьокх вахаро ше, КПСС XXIV съезда решенешкара хьалдоагІаш дола экономически социально - политически декхараш доккхагІа хиларо. Цу хІамаша новкъостал дергда СССР хьаьнна Нохч-ГІалгІайчен автономен 50 шу дизара баха боагІача тайпара нийъабохара оттаь план-мероприятеш кхоачашъяра.

Г. ШИРЯЕВ,
КПСС Грозненски горкома организационно - партийни балха отдела заведующи.

РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ ГІУЛАКХАШ

Пятилетка шоллагІча шера къаьстта дика кхаьдег «Октябрьнефть» НГДУ рационализатораша. Технически прогресс елга сихдара дакъе дукха балхаш ду цар. Дуккьал укх шера цар кийч а ь производстваа юкъейихьай 300 рационализаторски предложени. Рационализаторски балха тІа хьинаре дакъа лоацаш ва управлене 140 совгІа рационализатори изобретатели. Царех ахаел совгІа бараш коммунистеш ба.

Производствана боккха пайда а беш лоархІаме предложенеш кийчйир рационализатораша нн. Круглова, Ервандена, Хашенкос, Морозова, кхы дуккхачар а. «Гидроциклонии сепаратана механаьттагІа хий хьекъестадара» цар еннача рационализаторски предложене шера 10 эзар сом пайда бу пачхьалкхена. Слесара нов. Чевычалова еннача рационализаторски предложенеех гидроциклона обвязка яра схема кийчдир. Цо шера 5 эзар сом пайда бу.

В. АЛАЕВ.

Райисполкома сесси

Самарлийнаьа къахьегамхой депутатий Сунженски районни Совета исполкома сесси хилар.

Сессе дийцар:

СССР хьаьни Нохч - ГІалгІайчен автономен ах бІаь шу дизара кийчо яра районе санитарни лостам хилийтари яха дешан.

Хьалхарча дешах лаьца къамаьл дир райисполкома председатела нов. Котнева, шоллагІа дешах — райисполкома секретара нов. Попова.

А. ТОРМОСИНОВА,
райисполкома общи отдела заведующи.

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДУ

25 депутат ва Шелковской района Дубовски юрта Совете хержа. Уж ба дикагІбола къахьегамхой. Юрта массанена а бовзаш а сий деш а ба «Путь к коммунизму» колхоза гІоранна вола механизатор Дорофеев, балхадараш лелаеча бригада бригадир Каратыщкин, ОТФ заведующи Батаев, колхоза парткома секретарь Пташкин, культура ЦІен директор Кочетков, кхыбараш.

Юрта Совете чуйоагІаш я «Путь к коммунизму» колхоза № 2 йола кхаш леладу бригада, хьайбаш леладу комплекс, кхыйола производствени участкаш, культурни объекташ. Шезига яц депутатий хьежа беза моттигаш. Цудухьа вІашагІъеллай юрта массазара комиссеш.

Цар доккха дІакъа лоац вахьегама вахаре. Массазарча комиссешта керте латтараш дукхача шерашка Іоаль опыт йола депутаташ ба. Цхьа-цхьа цу совгІа ха я колхоза механика Палков Александр Ивановича юрта боахаман, нахагара продукташ ийраи, тІахьожам йолча массазарча комиссена кулгалду. Ше тІайица гІулакх хьинаьха чакхдоаккх комиссе. Уж сов дика овргагІбаларах ханал хьалха кхоачашъяь пачхьалкхенга дулхи фуаши доххаре ах шера план.

Кхошкера хлат чуоацара аьча кийчоенга хьожаш комиссе членаша гучадаьккхар балха эшаш йолаш 11 комбайн кийча йоаццилга. Уж а кхы а гучадьина кхоачамбоацараш чехка дІадоахаргдолаш дийцар юрта Советен колхоза правленен цхьана хиннача заседане. Дукха ха я цу комиссе Федосеева Татьяненi, Бунимов Николайи болх беш ба. Общественни гІулакх дика кхоачадеш, наха баркал оалаш дабоагІа уж.

Кхо эзар совгІа саг ва Дубовская станице вахаш. Атта дац цу мел болча наха эшараш Іалашде. ХІаьта а депутаташта карагІдоал наьха хьашташ кхоачашде. Уж гІулакхаш кхоачашде вІашагІъелла а я массазара комиссеш.

Станицера Культура ЦІа наха сакъерда моттиг хиина дІаэттад. Укхаза хьажа йиш я кинофильмашка, концерташ, сакъердамеча сайренашка, кхычарга. Тайп-тайпара гаьнаш, эзаш, памятникаш долаш тоаш кийчъяь я салоІана парк а.

Дезача тайпара баркъа тега, хеча гІире чомбе, радиоприемника, телевизора ремонт е йиш йолаш быта ЦІа да.

ВІаьстий йоаллаше а улицаш цІенъяьш, тоеш, гаьнаш дІайогІаш балхаш дир массазара комиссе членаш хьалха а болаш болча наха. ТІаккха цу комиссешта эшаш дола гІо деш а юрта Совета актив а. Белгалбаха беза ба актива членаш колхози комсомольски комитета секретарь Людмила Бурханова, кхыналь Совета председатель Надежда Федосеева, накъостий суда председатель Иван Лапшин, Дубровскерча шкенча школа директор Антонина Ложкина.

СССР хьаьни Нохч-ГІалгІай республика вІашагІъеллан 50 шу дизара сийна тІайица социалистически декхараш 7 ноябре кхоачашдергда, аьнна дош деннад массехана къахьегамхоша.

Царна эшача гІо деш хьабоагІа юрта Совета депутаташ, массазарча комиссей членаш.

О. ШАДИЕВ.

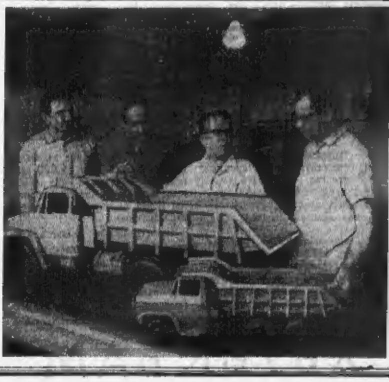

ПОЛТАВСКИ ОБЛАСТЬ. ДикагІйола продукци арайоалар цу хана эгара хьалха кхы йоалаьреш да я Кременчугски автомобильни завод.

1975 шерале 1,5-зза дукхагІа хургья кременчугски автомобилий ресурс, хІаьта ерригача модификацеех йолча КрАЗ-а автомобилашта эгара хьалхара капитальни ремонт яьиша бу иикь 150—180 эзар километрга дІакхоачаргба.

Ресурс лакхагІа йолча автомобиля мехка халкъа боахаме эксплуатаци ярах бола беррига пайда 200 млн. сом хургба.

Укх пятилетке къахьегама оаснале лакхьера чотах планаш совгІа 36 млн. сома маьха продукци хургья мехка Кременчугски автозаводо.

СУРТА ТІА: автозавода керттерча специалистий группа (аьрдехьара аьттехьа): СКБ начальник В. В. Таболин, инженер-конструктор А. Г. Мацак, завода керттера конструктор А. А. Малышева, компоновкий бюро начальник Л. Н. Серетнин автомобилий керда образецаш юцаш ба.

П. ЗДОРОВИЛО сурт.
ТАСС фотохроника.

СССР хьаьь 50 шу дизарга

ВІАШИ ДОТТАГІАЛ ЛЕЛАДАРАХ БОАЛА ПАЙДА

А. А. ГОРЕГЛЯД,
СССР Госплана председатела хьалхара заместитель

1972 шу чакхдоалаш советски халкъо белгалдоаккхаргда Советски Социалистически Республикай Союза хьаьнь 50 шу дизар. Сийлахь - доккхача цІейна кийчо яра хьакъехьа КПСС ЦК-ас баьча социмо шоаш ма дарра хьадел карагІдаьнна доккхий хІенаш, парте XXIV съездо белгалъяь, коммунизм хьальяра йоккха программа кхоачашъеча керда толамаш дахара тІахьех.

СССР хьаера даьнзе Іалаьмате доккха хІама карагІдаьннад Владимир Ильич Ленина. Октябрьски революци а цІалехьа яздаьа цо:

«Тхоашта хьашт доле никъ тхоашна кархийта пергІата, вешта аьлча тхо тхоай мукІагІе дутилга, вешта аьлча тоІадаь доакха ньамаш дІакъастара паргІато ех оака боахамаш декъара е кагйича пачхьалкхений идеала уйла еш тхоаш хиннадаь а ца ехаш, йоккхий пачхьалкхенаш хьаен къамаш гаргадита, кхьметтел вІашагІъадеи белам болаш тхоаша доландаь, цхьабакъда, бакъонца йолча демократически ларда тІа дІакъаста мукъа ца хилча йиш йоацача, бокъонца йолча интернациональни ларда тІа.»

Дукхача шерашкарча опытагІа вай мехкарча халкъий доттагІийшад, СССР-е шоаш вІашагІтохара шоашта доккха беркат даьнна хиларах. Пхийтта республика бІарча цаІ йолча экономически системе йиш хилийтай царех хІаранадьа чІоагІа дегІаена промышленность хьае а боккха механизированни юрта боахам вІашагІбалла а.

Шера йовзаш я СССР хьаенна хана цуна юкъе яхача республикай боахам овлангара дена бухбаьккха хинна хилар хьахьокхаш йола исторически факт. Вешта а тІехьайиса хинна мехка экономика гаьнка тІехьашка хьессий империалистически гражданский тІомаша, кхьча мехкий интервенце, боахем бохаро. ТІом хьалехьарча 1913 шера хиннячох кхелагІа дакъа мара яцар промышленни производство 1921 шера, хІаьта къаман доход цхе даькъах шиь даькъал тІех яцар.

Ах бІаь шера дегІаера хоадамболашагІа йолча стадеи тІехьаьннай советски общество.

Йоахаь хиина экономика, лоацнеча хана, тІом хьале хинача боарамга кхоачайир, цунна тІехьа мехка индустриализаци йир, социалистически цаькъаьна эргабаьккхар юрта боахам, бокъонца йола культурни революци йир, эксплуататорски классеши саго сага ю эксплуатацни дІаьдар, социализм хьалйир.

Немецко - фашистски гІаьрахой латар бахьан долаш хаца, ткъагІдиса хинна, сидаь хьалдеш аьтта боахама гІиосаш тІом чакхбаьнначул тІехьагІа дІахотоаме хьалдеш да. ХІана Советски Союза хьалъяьй дегІаена социалистически общество, хьеш я коммунизма материально - технически базе. 1922 шерашц — СССР хьаньча шерана — нийсайча хьаьккха мехка къаман доход 100-зза совгІа дуккхагІа хиннай.

В. И. Ленина кхьетта уйла тІайокхийташ хинай къамий дош хьалъеш латтача экономикаша тар а деш нийса къовсталара. ТІехьадиса мехкаш, нагахьа санна хьалхалаттача мехкий пролетарнато новкъостал лой, дегІадаккхара капиталистически стади юстара а юташ социализмага довла таркуш хилара хьакъехьара йовзаш йола ленински положени вай пачхьалкхан экономически политика ларда я хинна дІаэттар. ДегІаахара боарам дукхагІча даькъе лакхбеннаб экономически культурни гІулакха хьалха тІехьайиса хиннача районашкея Российски империе йистошкея хьахиннача союзни республикашка.

СССР бІарча хьийцача 1970 шерара промышленни производства боарам 1913 шераца нийсбича 92-зза лакхбеннаб, хІаьта Киргизски ССР-ен — 188-зза, Эрмалой—184, Казахски Молдавски—146, Белорусий — 101. 1971 шера мехко арахийца ерригга промышленни продукци 1913 шераца нийсйича 99-зза дукхагІа хилар. Йолче, цхьан 1971 шера алхха дукхагІа арахийца продукци а 1913 шерарча боарамал 7-зза тІехьъяьннай. 1940 шу тІакхочаш советски халкъо тІом хьале хьаккарча ерригача пятилетанашка дукхагІа кхьехар мисел хІана яц аьнна я ца.

1940 шера Советски Союза юкъеьяьха Прибалтийски республикаши Молдавски ССР-и дегІаяхара къаьстта чІоагІа воздействи йир боахам, лелабара социалистически принципашех союзни системан.

Хьезцаргъя вай ханага аьллача дукха хьалха - тІехьа йоаца уж пачхьалкхенаш дегІанхкара ши юкъ, белгала аьлча, 1914 шерагара 1940 шерага кхаччалца йола (27 шу) буржуазни юкъ и 1941 шерагара 1966 шерага кхаччалца йола (26 шу) советски юкъ, Молдави ССР Союза юкъеллехьарча 27 шера цун промышленни производство 5,8-зза дукхагІа хиннай, хІаьта СССР-а юкъеенача тІехьагІарча 26 шера — 17-зза. 1940 шерара буржуазни Литвай промышленни производства боарам 1914 шераца нийсбича, 2,6-зза лакхбеннаб, хІаьта социалистически наькъагІа дегІаухаш даьккхача 26 шера — 20-зза. Буржуазни Латве промышленни продукце капиталистически производство 27 шера дукхагІа хина хІана дац, хІаьта Советски Іаьдал цига эттачул тІехьагІа дІадахача 26 шера 20-зза дукхагІа хиннай социалистически промышленни производство. ССР Союза юкъеллехьа дІадахача 27 шера буржуазни Эстоне промышленность 1,3-зза йоккхагІа хиннай, хІаьта Эстонски ССР-а социалистически промышленни производства боарам 26 шера 19-зза лакхбеннаб.

1922 шера ерригача социалистически республикай юкъара боахам хьахиларо йиш хилийтай новкъе итт шера марксистско-ленински гІиза юкъеяхай боахам хьалбара практика йІаьхий аьа йола союзни социалистически экономика дуккха экономически организационни принципаш кийчъе. Царна ларде ули Союза хьахуийтам долче халкъий хІама тоадара уйла, эгара лакхдаьхара экономически дІадехар — беррига халкъа боахам бІарча а хІара республике боахам а дегІаахара эффективность, моллагІча цхьа республика халкъа боахам дегІабоалабара юкъе белгалъяларча юкъагІа цу республика лоацаш дола дакъа ерригача Союза юкъара боахам цу мухь дегІабоагІача юкъе лоацача даькъага хьежжа хила декхар долаш ца хилар.

Цу ларда тІа хьахинна дегІаухаши дола къахьегам пайденагІа болча тайпара бекъилга цхьайолча даькъе Советски Союза хІара республика лаьттан чекаш минерални бедала дерригача тайпаша йІаьхий ца хиларца дувзаденна да. Советски республикаш цхьа союзни пачхалкхе а ь вІашагІтохаро хьахилийтад ерригача Союза минерални рузкъай чотах хІара республика тайп тайпарча рудниш рудни йоашачен бедала дерригача тайпаша йиза Іалашъеш дола хьалаш. Цу тІа а, лоархІаме да, республикашта юкъе хаддаьза хулаш дола бедаи йоаго хІамеи дІа-хьа эцарга коммерчески хьесапе а доацаш, республикех хІаране мехка ерригача минерални ресурсех плана боарамагІа цхьана пайда эцара ларда тІа хулаш хилар, хІана аьлча СССР лаьттай чекаш, кхьдола производительни низаш а санна, цхьатерра дерригача халкъа доалахьа я.

Ерригача Союзо юкъе къахьегам бекъаца юкъе ший моттиг дІалоац хІара союзни республика. СССР индустриални низа ларда я Российски Советски Федеративни Социалистически Республика. Ший чІоагІа дегІаенача промышленностацен юрта боахамцен боккхача лоархІаме я Украински ССР. ХІанз цунна доагІача даькъа кхоача хьадеча магистрални тепловозех 84 процент, мухь кхухьача магистрални вагонех 51 процент, металлургически оборудованех 47 процент, дакъеча тракторех 32 процент.

Къаьст - къаьстача республикаша халкъа боахама даькъе яйтаьш дола дакъа массаза а боккъонца цун ерригача экономически потенциала низаца белгалдоалаш хилац. ТІех нийса машинаш хьаергйолаш специализацеш я Литовски ССР 1970 шера цига арахийцача метала тедача 22 эзар станокаш 85 процент араш вежарашка йолча кхьча республикашка кхьийтай. Узбекски машиностроене керттерча доакъоша гІулакх ду боамби лелабеча боахамашта боамби чакхбоахача промышленностан. 1971 шера Ташкентски тракторни заводо арахийнача Т—28Х4 тайпах йолча боамбе кхашка лелаеча 31 эзар тракторах диь дакъа дича кхо дакъа боамби кхебеча кхьча республикашта дахийтад. Ший аргІанца республикага а кхьаьай мехка масса миІингера Іалаьмате дукха тайп-тайппара машинаши агрегаташи.

Ужжамо процессаш хул юртбоахама производстве а. Эгара дикагІа хьахьокх из мехка эгара йоккхагІйола боамбе биза йолча цу Узбекски ССР-о. Мехка боакхача берригача боамбе кхаь лаькъах ши даькъа совгІа бар Узбекистане боакх, колхозийи цІенача даьрех кхаь даькъах цхьа дакъа.

Союзни республикаша шоайла вІаши вежарашка ду новкъостал мел доккха да геттара дика хоьрда. укх тІехьарча 30 шера СССР халкъа боахамга дІаяхийта ерригга капиталовложенеш 12,6-зза дукхагІа хиннайле, РСФСР-ега дІаяхийта капиталовложенеш — 11-зза, Украински ССР, Белоруссии ССР, Узбекски ССР, Казахски ССР, Киргизски ССР, Таджикски ССР, Армянски ССР, Туркменски ССР-ага дІаяхийтараш — 14—20-зза, Молдавски ССР-ага дІаяхийтараш — 100-зза совгІа, хІаьта Латвийски ССР-ага дІаяхийтараш — 150-зза дукхагІа хиина хиларга хьежача. Капитальни вложенеш иштта чІоагІа алсамъялга Іалашду моллагІча цхьан союзни республика йоаккха къаман доход алсамъяларе чотах даь ца Іеш, ерригача Союза юкъарча фондера къаман доходо цхьаколь дакъа дІа-юха декъара ларда тІа а.

Керттера звеньяш союзни республикай транспортни сеть а йолаш йола СССР бІарча транспортни система дегІайоалаяра ларде ахкараш а уж принципаш я. Союзни республикаштен экономически районаштен юкъера экономически бувзамаш хьая а лоаттадеш, транспорто Іалашду Іалама ресурсаш боахама оборота юкъеозилга, новкъостал ду союзни республикай экономика вІашагІтохара, халкъаш культураца вІаши гаргадугара.

Социализм хьалъеча юкъегІа «...экономически бувзамаш кхы а дукхагІа чІоагІденнад, вІаши деш дола новкъостал доккхагІа хиннад союзни республикашта юкъе, — белгалдаьккхар Л. И. Брежнева КПСС XXIV съезде.— Къаьстта дика хеташ белгалдаккха йиш я, социализм хьалъеча юкъагІа яьккхах чІоагІъяьн союзни республикай политически нийсхой СССР халкъий доттагІалх уж экономически дегІаахара боарамаш нийсдарца бахьдара укх тІехьарча шерашка къаьстта дукха хІамаш даь хилар».

СССР экономически дегІайоалаеча даьхача толамаша торо хилийтай Советски Союза юкъейоагІача ерригача республикашка халкъий вахара материальни культурни боарам айбе. Союзни социалистически пачхьалкхе хьахинначе хьалхарча итт шера цІендаь а даки а дІадаьккхад наха хьоба болх хургбоаца гІулакх.

Йоккхий промышленни предприятешкара балха кІира 1913 шера 58,5 сахьат дар, хІаьта кагийчех кустарни предприятешкара балха ди кхьи а дІаьхагІа дар. ХІанз болх беча боккхагІчерна юкъера лаьрхІача балха кІира 40,6 сахьат оттадаьд.

Промышленностерчея гІишлошъечарчен болхлой реальни доходаш 1913 шераца нийсйича 8,3-зза дукхагІа яр 1971 шера, хІаьта ахархой реальни доходаш — 12-зза.

Ерригача союзни республикашка хІара шера йоккхагІа хул общественни потреблене фондаш. 1972 шера цу фондашкара дІателла ахчаши льготаши 73 миллиард сом хургда. 1940 шера 4,6 миллиард сом дар уж.

1913 шера просвещене, ухахшІено лораеча, Іилме, искусстве болх беш цхьа процент бар цу хана болх беш хиннача берригача бахача нахах, хІаьта 1970 шера цу сфере къахьегаш хул хІанз вай мехка болх беш болча бахача нахах 15 процент.

Халкъа вахара хьал тоадара чакхдоаха гІулакхаш ерригача пачхьалкхено йоаххо еш да, цудухьа, массаза а яхар мо, цхьатеррарча боараме дІакхоач уж вай мехка ерригача территоре тІа. Цунна цхьана дІадахача новкъе итт шера дикка йоккха баьхало я хьалха пачхалье Россейистошка хьахиннача республикашка къахьегамхой хьал-торо айярен культура дегІайоалаярен темпаш лакхагІа хилар, хІаьта из юкъерча доацнаш дувзаденна да уж районаш экономически сихагІа дегІайоалаярца.

Советски Союза ерригача республикашка юкъера даьрхІача 10 шу даьнзи кхы боккхагІъах болча бахача наьха 1000 сагах юкъера образовани йолаш 483 саг ва, хІаьта средни Азе республикашка — 420 сагагара 475 сагага кхоачаш, вешта аьлча Союзе юкъера лаьрхІача барри миссел хІана биц аьнна. ХІаьта революци хьалехьа дийша нагахь саг воацаш районаш яр уж: Таджикистане дийша нах 2,3 процент бар, Киргизе — 3,1 процент, Узбекистане — 3,6 процент. ХІанз (1970 шу) бахача нахах 10 эзар сага лоархІаш студенташ ба вузашка: Туркменски ССР-е — 131, Таджикски ССР-е — 149, Киргизски ССР-е — 161, Узбекски ССР-е — 189. Из тайпа сурт да ерригача яьнча союзни республикашка а.

Шерагара шерага чІоагІа хул къахьегамхой уналІенон еш йола йоахо. Закавказья республикашка хІара 10 эзар сага лоархІаш хІанз 86—94 больницера маьнги а 26—36 лор а ва. Уьжал болча бахача наха Иране 3,5 лор кхоач, Турце — 4 лор. Кхьметтел Англе а 15 лор мара кхачац 10 эзар сага, Франце — 16,8, Итале — 17,5, ФРГ-е — 19,8 лор кхоач.

Экономически дегІаахара керттера декхар лоархІалуш бола халкъа вахара материальни культурни боарам дикка айбаро цунца цхьана дІахо йодача хана йиш хулийт бухсоцаш лерхІар кхоачашде — коммунистически общество хьалъе, керда тайпа саг хьахилийта.

Массе оагІорахьара цхьатерра саг дегІаяра эгара чІоагІагІа лоархІам бу парте. Парте XXIV съезде доклад еш Л. И. Брежнева аьлар: «Наьха культура, образовани, общественни сакхетама, уйлаш дегІаяхкара боарам мехка ца хилча коммунизм кулургьяц. Иштта йоаггІаш йола материально-технически база ца хуле а ца кулургІацаш мо мара».

Советски Социалистически Республикай Союз — из я масса оагІорахьара цхьатерра дегІаухаши хаддаьза эртайоахаш тоешш йола бІарча цхьа экономически система хиина ца Іеш, исторически ше нийсе хилар боккъонца хьаьъекха йола парте программи лерхІараш, коммунистически идеалаш бальян долаш паргІатача хадакъеце цхьана доаттабеча къовсама пачхьалкхен форма. Дуккхача къамех латта советски халкъ СССР хьаьнь 50 шу дизара накъадоха низ болаш, доаккхаз санна кхотаденна. Коммунистически парте кулгалца бІубенен хьалхашка латта декхар кхоачашдара тІадийрзаьи, цун программа тІа, КПСС XXIV съездо белгалбаьча новкъа гІоала дІахьалхашкахьа а улаш.

(ТАСС).

ДИКАГIЙОЛА ОПЫТ—МАССАНЕНА

ДОККХИЙ ХУВЦАМАШ ХИННАД

ДIадахача шеран шоьаллагIча эхаре «Грознефтехимзаводы» объединенан чуйоагIаш хилла ремонтно - механически заводш «Нефтехимзапчасть» заводш вIашагIтехар. Цу хаьа дела хIума хилла дизад. Из ши завод вIашагIтохарах управлене аппаратана дIадоххийташ хиннача ахчах 9,2 эзар сом шера кхоле вIаштIехьдаьлла, кхичахьа балхе ваха йиш йолаш мукъаваьлийтна 8 болхло.

Ши завод вIашагIа теха хьалхиннача хердача завода коллективана хьалхашка латтараш лоархIамен белхтохкхамен деккараш де. «Грознефтехимремонтстрой» треста гIиллой ремонтни организацешта эша стройиндустре изделеш, «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешта эшаш йолу арматура, крепежни материалаш, задвижкаш, паковкаш, кхийола материалаш Iалашъе деккарийла я из. Цул совгIа тха завода коллективо арахеца продукци вай мехка дIакхаьчна ца Iеш долзол арахьарчь мехкашка а дIакхоьч. СССР-ерча 14 совгIа краешка, областашка йоьзаш к из. Цул совгIа тха продукци дика йоьззаш ч1оагIа хоаттараш я Болгаре, Венгре, Кубе, Корее, Инде, Иране, Турце, кхыча мехкашка.

Ши завод вIашагI а теха керда завод хьайича дела рехьеханан эш йола продукци дегIаенай 4.220 эзар сома мехьа. Духхьал цу шьан шера хьаьд 1266 тонн мехкадьтта инпаратура планагIа арахеца саьш хиннараш 1150 тонн мара йоацача. Пачхьалкхен план тIеххьоачаш а эш цу юкъа арахийдар 4800 задвижка, 1355 тонн худа чоьна оттхалаш, кийчбаьб 2967 кубически метр маркаал, арехийцай 180 эзар сома мехьа тайп-тайпара столярни изделеш. Цу шьан шера дерх хьекха дийкха ардах 2144 кубически метр я, хIаьта кийчъяь металлоконструкцеш 850 эзар сома мехьа я, планагIа кийчъе саьш хиннараш 620 эзар сома мехьа мара йоацача.

Халкъа боахамa предприятеш тайп-тайпарча изделешца Iалашъярал совгIа наха эша товараш дукхагIа арахецера а доккхий деккараш латт тха завода коллективана хьалхашка. ДIадахача шера цьоалагIча икале дела укх шера шкьоалагIча кволега кхачалехьа тха завода коллективо арахийдар 115 «Огонек» яха эли, 475 конфорочни чоьна плиташ. Цу шера планагIа арахеца делаш хинна наха эша товараш 8 эзар сома мехьа дар, хIаьта арахийцараш 10 эзар сома мехьа хилар.

Ши завод вIашагIтоарах бокьха пайда баьлар къахьегам вIаштIехьбоаккхача я. Тха заводе хIана болх беш я ши цех. Стройиндустрен металлообработках цехаш. Цехашта чуйоагIа производствени участкаш. Цу гIулакхо вIаштIахьдоалийт болхлой коллективашта дикагIа кулгалде, производства дешеш сихагIа хьекхтаде, планирование слгаш учети отчети арех хаинаьа чакхдаха. Заводерa ерриге производствени участкаш кехаш бахкрия расценка бола бохк беш я. Цудухьа шига хьалхега болча наха хов хIара изделя хьарга мел мах дIабода, дIаяхийта еза материалий бохам, расценкаш, ялаваи хьоахамаш, и. кх. дI. Завод болх беш болча цхьан шера къахьегама овсарле лакхъяра задани 102,3 процент кхоачашъяьй ца, хIаьта укх шера хьалхарча ялх бетта из заданш 103,8 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. Ши завод вIашагIтехачул тIехьагIа завода болхлоша плавагIа лаьрхIачул совгIа пачхьалкхена 103 эзар сом пайда баьб, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах кходаьд 80 эзар сом, производства рентабельноста боарам лакхбеннаб 5,2 процент.

Къахьегама овсарле лакхъяра дахьа боккха пайда баьлар щекински эксперимент производствана юкъейоалярах. Из метод юкъейоалаьчул тIехьагIа кхычахьа балха ваха йиш йолаш мукъаваьлар 69 болхло, хIаьта заводе къахьегаш волча 62 болхлокун алапи лакхделар. Щекински метод юкъеихьара балхаш дергда 1976 шера кхаччалца.

Арахеца продукци дукхагIен дикагIен хилийтара, болхлой къахьегам аттача баккхара, производства культура лакхъяра заводе къахьегем Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккхаб, дукха керда техника производствана юкъейоалаьй. Мегале, паковкаш цIенъяра йола барабан оттаяьй, вагранкашта реконструкци яьй, вIашагI а елла болх бо йолаллийтай поточни линия. Уж а кхийола а мероприятеш производствана юкъехьахьарах производствана 26,3 эзар сом пайда баьб.

Уж къахьегама толамаш доахача тайп - тайпара мероприятеш чаихйоахача хьинаре дакъа лоац завода рационализатораша. Цар кайч а нь производствана юкъейихьача рационализаторски предложенеша духхьал цу цхьан шера баь пайда 31,5 эзар сом да. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ба Р. А. Филин, А. И. Шарошко, Л. Н. Бобрышев, Л. П. Семиков, М. А. Гончаров, кхыбараш.

Производствени дешаш кхестадешехьа цахаддаш йоаххо ю тха заводе болхлой квалификаци лакхъяра а. Болхлой, мастерий, инженерий знанешка хьежжа мара дегIаегIац предприяти а. Ши завод вIашагIтехача цхьан шера шоллагIа професси карлерзаьй заводерча 40 болхлочо. Курсаши музаши чакх а яьха керда 24 болхло, 5 инженерно - технически болхло кийчаяьа. Уж болхлой белхтоккхамегIарча участкашка къахьега хьожабаьб. Балха тIа хьалха латта болхлой хьожабаьб бригадирелла, мастерелла. Масала, хьалха мугIарера болхлой хиния С. У. Даниев, З. З. Набиуллин, В. Л. Осипов хIанз мастераш болаш къахьегаш ба. ХIаьта хьалха мастераш болаш къахьегаш хиния Дагаев Вага Боутдинович завода керттера инженер ва, Ломакин Валерий Александрович — директора заместитель, Аззаров Шамхан Ахьядович — механосборочни участка начальник волаш хьахьегаш ва. Цар массане а лаккера образовани я. Уж тайпара масалаш кхы дукха а доаладе йиш я.

Хоаш ма хилайра къахьегама толамаш хьакхоллараш болхлой ба. Цхьа дезал санна бертайна тха заводе къахьегаш ба дукхагIа тхьайех бола болхлой. Цар ч1оагIа хьовсам лоаттабу коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара. ХIанзалехьа коммунистически къахьегама «ударник» яха сийлен цIи лелаеш ва 195 болхло. Завода дикагIболча болхлоех лоархIаш ба столяраш М. С. Голубов, И. К. Силинов, херх хьоьхар М. Я. Яхьяев, бетонщикаш З. П. Милородова, А. Х. Хасиева, Р. М. Кружилина, карусельщик Ш. У. Умаров, кхы дуккхаберш.

Заводе ч1оагIа йоакхо ю социалистически яхьа кулгалделга нийса вIаштIехьдаккхара дешa-а. Завода администраце партийни профсоюзни организацешца цхьана лахадеш тIахьожам лоаттабу цаьнга, участкашта юкъе хьажача социалистически яхьа, хIаьта юкъе баьккхараш даьхача толамий хан-ханашка итогаш ю. Социалистическа яхье хьалха латт В. И. Колонольцевга керте латтача шоьалагIча цеха коллектив. Дукха хи йоалдеш из хьалхара моттиг хьаьнкхай В. Ф. Зверинин керте латтача шоллагIча цеха болхлоша. Завода участканта юкъе хьехам а телаш хьинаре къахьегарца белгалъяьнна Ш. А. Анзорова кулгалдеча механо - сборочни участка, В. Ю. Стрюков керте латтача металло - обрабатывающи участка, кхыча участкий коллективаш. ДIахо шоай къахьегама толамаш кхы а совдоахаш СССР-и Нохч - ГIалгIай АССР-и ах бIаь шу дузача цIейшта къахьегама совгIаташ кийчдара шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш ба уж.

Материальни финансови ресурсаш кхоара дакъе а дукха балхаш ду заводе. Болхлошта, инженерно - технически болхлошта Iомаю экономически знанеш, заводе вIашагI а елла болх беш я коммунистически къахьегама яхо школа, экономика Iомаяра бола группаш. Заводе массайолча цехашка, участкашка, бIарг тIеоттаргболча хьалтеха йоахк гойтара агиташ. Цахаддаш завода болхлошта юкъе кхетама болх бу политинформатораша, агитаторашa.

Тха завода коллектива дика болх барал совгIа дика са а доI. Каст - каста вIашагI а кхийтте кино, театрашка ух, хьийхе болабий госфилармонера артисташ хул заводе. Лоалахарча вежарашка йолча республикашка касткаста бахе хул завода болхлой. Тха заволо договор яь Iаьржача йорда йисте улача «Магры» яхача салоIача цIен кулгалхошца. ХIара бетта заводера 20—30 болхло шига салоIаш хул.

Заводе къахьегаш мел болча кхалнаьха бераш берий беланашка, ясleшка дIаийсдаьд. Укх шера октябра - ноябра беттанка 10—15 дезала керда квартира лургьа.

КарагIдайкхараш дика дале а цхьадола хьоачамбоацараш а нийслу тха балха тIа. Арахеца продукци дикагIа хилийтара тIехьежам лоаттабар болх кхетамца вIаштIехьбаьккхабац. Из бахьан долаш цхьайола моттигаш нийслу арахецача продукцена юкъе брак йолаш. Цудухьа укх шера хьалхарча ах шера брак яь продукци 2 эзар сома мехьа хилар. Из бахьан долаш насосашта ... арахецара план кхоачашъензар литейни участка коллективо.

Эсала лел завода техникни нiоагIъяь нормаш производствана юкъехдухьилга я. Цудухьа цхьаболча беттанка дукхагIа дIаухийт алапе фонд, йоагIанул дукхагIа хул къахьегама овсарле. Цхьайола моттигаш нийслу къахьегама овсарлел сихагIа алапи дегIаухаш. Цул совгIа болхлой катоьаш хиларах биззача низама оборудоване болх ца беш я моттигаш нийслу.

«Грознефтехимремстрой» треста производственно - технологически комплектаце управлене хандохьа хилийташ эшаш йола материалаш, цу дакъе: цемент, херх хьекха ела хьу, кхыраш. Цу гIулакхаша ритмично дIабахийтац заводе болх.

Нийслу хьоачамбоацараш дIа а доахаш пятилетка шоллагIча шера плана тIаийша социалистически деххараш толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба заводи болхлой.

Э. ЛУТФУЛИН,
Грозненски «Нефтехимзапчасть» завода планови отдела начальник.

МОСКВА. «Крестой богатырь» яхача заводе цхьа баша яь хьаржай дакъа доацаш 120 совгIа бригада а йолаш. Цу ерригнена а бола шин хIоарагIа къахьегама еохта лелаю цхийтта республикех хIоране сийна. Шай сийна лелаеча яхье доттбаьннарашта шай байрах лу хIара республика. ХIанз Туркменски ССР-а кетаяь йолесиной.

Болх дика бу тайп-тайпара бесаш дола кхаланаьха нехаш ича коллективо Латвийски ССР-сийна лелаеча яхьошка лу цеха цхьан бригада 2-гIа дуккхой моттиг яьккхай.

СУРТА ТIА: кхаланаьха някаш ича ахватоматически машина тIа болх беш я прессовщица Пантелеева Зинаида (аьрдехьа) Харитонова Тамарен. Вахто латтача доношна планал совгIа хIара дешна 10 пар нахкий лу цар.

В. КУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДIАДАХА ДЕЗА

Хоаш ма дарра, хьайбаш лебадара гIулакх тIехьалеттар тешшаме доакъара база ца хилар да. Хьайбаш сихагIа дебадара керттера дехкар а хинна дIаетташ да дика доакъар боахама на эшша Iалашдар. ДIадахача Iай Iалаш хьайбаш леладерашта тIаоттаьлча шелалга диллача гучадаьнна да шортта доакъар хиннача боахамо хьайбай продуктивность лох ца еннилга. Из бакъдеш доаладергда вай цхьа масал: ДIадахача шера шоаш хьалъеш латтача кердача хьайбаш леладергдолча комплексе 300 сиртIа яр «Автуринский» совхоза хьайбаш леладераша кхоабаш. Юкъера лаьрхIача хIаранена дийнахьа буси тIаккхийтта дулх 950 грамм дар. Цудухьа цар вIаштIехьдаьлар паччахьалкхенга дулха дIачулу хьайбаш тIехтоадена хилийта. Цхьакха а дIа доаладе йиш йолх масал. ДIадахача шерашка района боахамошта юкъе хьайбай продуктащка диллача эттара тIехьа латташ яр Куйбышева цIерагIа колхоз. Цхьабакъда, укх шера хьалхарча квартале дIадахача шера цу ханаца нийсдича 70 центнер дукхагIа шура дIачуелар цу боахамо паччахьалкхенга. Из толам баккхарах КПСС райкомен райисполкомен дIе байрахх елар цунна. Вай лакхе доаладьча масалаша къьегга гучаделх шортта доакъар Iалашдьча хьайбай продуктивность лакхъенилга. Бакъда, кхы тайпа сурт ца из болх лергIа чакх ца баьнхача, хьайбаш чулаттадеча помещенешта хаинахьа ремонт ца яьча.

— Мишта лел укх шера районе хьайбашта доакъар Iалашдара болх?

Лоацца аьча, во лел.

Нагахь санна дIадахача шера 24 июле Iалашдаь гIожа доакъар 10727 тонн хиннаяле, тохам болаш дац из укх шера. ПланагIа Iалашде деза гIожа доакъар 24200 тонн долча Iалашдаьр 16000 тонн мара дац. Соалжа районе Iалашдаь йол 5676 тонн яр. ХIаьта укх шера ерригача районе Iалашъяр 4445 тонн мара яц.

Бакъда, цхьацца долча боахамий кулгалхоша боагIача тайпара терхам тIабахийтаб укх шера сенаж кийчъяра. Цудухьа ерриге Iалашъе эзар 500 тонн мара ца хиннача районе Iалашъяр 2780 тонн я.

Дика чакхдоахаш латт йоли сенажа Iалашъяра балхаш «Шалинский», «Южный» совхозашкен Куйбышева цIерагIча колхозен. Цхьабакъда, кIезига Iалашдаьд доакъар «Автуринский», «Дилака» совхозашкен Ленина цIерагIча колхозен.

ТIехьа долалдаьд йол хьайкара бахкаш дуккхача боахамашка. Хаинахьа кийчъяь хиннац из болх бара эша техника. Из бахьан долаш ца хьокхаш дукха агIарах къаенная буд, айлай цул хьоэлал, пайдана витаминаш.

«Шалинский» «Дилакен» совхозашка Iалашде дезаш дар 400 тонн витаминни баьца хьоь. Цхьабакъда, из Iалашдара долдема хIама даьдац цига.

БоагIача тайпара терхам тIабехийтабац колхозашкен совхозашкен силоси сенажи чуйоалдара сикосташ яра.

Цхьакхa тайпара хIама дийдац шозагIен кхозагIен баьцна хьоккаргйолча минеральни удобренеш тоасара хьакъехьа.

ТIехьатет боахамий кулгалхоша хьайбаш доаладара дукхача шерашка баьцаш тIашола даьгIенаш кийчъяра балхаш а. Цхьацадолча боахамашна дукха хьоачамбоацараш нийслу доакъар Iалашдеча болх бахча наха доагIаш доли ахча дIа ца телар бахьан долаш.

Доакъар Iалашдеча балхаш дукха наьха къахьегамцара моральни материальни безам совбаккхара гIулакхаш леладац. Доакъара диказга хьажаш, балха учет лелаац. Уж а кхыдола а хьоачамбоацараш юкъера дIадаха ча района боахамашкара хьайбаш леладерий вIаштIехьдаргда нийслагIча пятилетка шоллагIча шера шоашта хьалхашка оттадеккараш кхоачаш тIеххоачадде.

А. ГАРУЕВ,
Шолжа района партийни ... управлене керттера зоотехник.

Кхабарга хьежжа лу шура а

Iа чакхдоаллаш доакъар кхоачa а долла ча мара хIадалла хIана доацаш дисача хьайбашкара хьал да хIанз МагIалбикерча «Ингушский» совхоза деттача доахнига. Шура ялара гаьзарий боарам тIа дIотIаккхьчад уж. Цудухьа доахангара шура дииккарен из паччахьалкхенга йоккхарен план кхоачашъац совхозо.

ДIадахача ах шера плановы заданех паччахьалкхенга 810 тонн шура дIачулла езача 628 тонн мара дIаела ниа кхачанзар. Дукха эрголаьнна хIама ца хила мегаш да укх шоллагIча ах шера а. Кхоачашъенцана июль бетта задани а. Цхьа ферма яц совхозе план кхоачашъеш.

Цамогаш хиннадола-теш совхоза детта доахан? Дахка деаденна шура хоцлаьйола-теш цар? Фуд хиннар, Iеткъар? Цхьаккха а хIама-м даьра хиннадац. Дерриге бахьан доацаш во кхоабилга да-хх. Неца да совхоза доахан укх беркатах дивача аьхки. ДIа-юха мел хьежача аьрдача, ардаза долча баьлцарча доакъорех, аьлах етта машиналш, тележкаш тIехьа йола тракторш дIа-юха ух ухказа. ЭргIьухаш латт аьла, ча аргIаш, дузаш латт сенажа кIоаташ. ПланагIа 2000 тонн мара ца йоагIача 5000 тонн гарта баьцаш кIоаташ чу ехкай, яхаш са айденнача оалаша рапорташ тел совхоза кулгалхоша. Из дика да.

Цхьабакъда, дом гIеттача доакъашка баьцах перг хьекхаш моца леллча доаханга хIама дIакхачийтац.

«Iаьрже» ди хьатIаккхачалца доаланна сатоха могаргдаларе, царгара хьайоакхха шура хIанз эшаш эцарем ше дар из. Ахкаш шура эгара дикагIа, дукхагIа хила езаш ма йий.

Хьаьнта фу арда, дехар да гIорна ца ховш лелар, со цига хиннача цийнахьа, совхоза керттера зоотехник Чергизов Беслан. Кулгалхой болча ухаш, агрономаш лехаш хьуцар из цу доахана кIезига дукха мукъагIа моца доакъар дIахухьаргдола хIама вIаштIехьдаккха гIертаж.

Детта доахан доажаде, хIаьта хьокха а хьоцхаш царна дIатела ганна лаьрхIа 300 гектар хулача аьтта хьажкIаш дIайийнаар совхозе. Уж лакхьелча мошача доакъара хьакха мегаргйолча кхачача хувцелар совхоза специалистий уйла. Дика хинна хургьа уж. Хьайбашта эсалагIа, дола кха мара ца хуташ оанад ма йий цхьадолча боахамий кулгалхой. Шура а еза, дулх а деза, бакъда, хьайбашта ма сиша доакъар дIадалара Iа яха дукха камаьрша хилац. Нагахьа санна, вай аьнача тайпара, цу кхо бIаь гектара тIара хьажкIаш эсала хиннаяларе, ше хьийкъаялларе тешшаме хьайбашта юсаргьар. Доакъар дацар, шура кIезига яр аьнна дукха сагота бац агрономаш. ХIаьта цар хьаденнар мара хилац зоотехникашка.

Вокхонна хьайбай боахам ч1оагIача ларда тIа баккха гIертачар мел эша латта, техника дIа а але хьайбаш леладерашка шоашка Iалашдейт доакъар. Укхаза из я дац в вож а дац.

Доакъар дац, ухаш кулгаш дIа-юха ухийтача зоотехникий, фермай заведующий бехк бац.

Да а дац царга шоашта дIа ца ренчар. ХIаьта царгахьа дIахьежа мукъа волаш саг а вац укхаза. ХIанзалца алаташ чуецачара хьабала йиш йоацаш хьийзаб. хIама лаьтташ пахачара, ча вIашка тохачара, силоса хьажкIаш хьоккхачара тIера бала йиш яц. Дукха балхаш Iоалу ха ма йий яр.

Доакъар ца хилча а йоалах шура шоаш йоаккхаргйоччар, ялаш фермай кулгалхошта, доаркашта бехк дIатIа а бехкаш совхоз богIарах гIулакх эргадаргдац. Ва укхаза шоай доахангара йоагIа шура йоаихаш доаркаш. Из хардац. ЦхьоалагIча ферма доаркао Картоева Анас шай групперча доаханах хIара кхоабача Iаттагара 1885 килограмм шура хьихай ах шера (шера задани 2000), кхоалагIча фермерча Корiгова Вовате, Келоева Либикана, кхычар а кьаххай шоай доахангара ялх бетта йоагIачура дукха дуккагIа шура. Балха гоаза, опыт, хьийр сарцагIа а доахаш фулнагIа даь а шоай доахан таш ца долийташ цхьаьнца хIаманца йовх цар уж котаюаш. ХIаьта цу массеха доаркана ерига совхоз хьалъаккха мича могаргда. Хьайбай боахаме цIенхаьтта эргало е, творчество кхеххаха, зоотехникашта шоай боахам, айбара дукхагIа доал, материальни база ала еза ха тIехьаьнна дукха ха я укхаза. ХIама мукъагIа кIоартта уйла ю ялара, совхоза кулгалхоша, специалисташа.

М. КАРАЕВ.

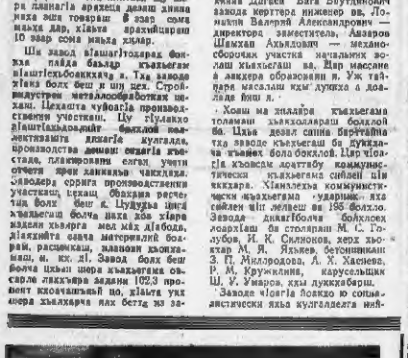

Енисей яхача хин кертагахьа вее кьилъеш латт Саяно-Шушенски ГЭС. Цун низ хургба 6,4 миллион киловатт. Гидроузла створ В. И. Ленин Сибарагiа вахийта хиннача моттига — Шушенское яхача юрта гахьа йоаццаш а.

Хий дIахеца аларaш а доаккхаш йола бетонни арочно-гравитационни сунт 240 метр лекха хургьа, хIаьта цун дукъа-ерца дIоахаа— 1070 метр.

Цига хьаккиннача Iама Енисее хий 290 километр дIоахал долаш хьаллакхдергда, хIаьта цунах 250 километр немаш лиенергдаьнна хургда. Цига хьийоакхе электроэнерги Iан а аккан а цхьан боарамегIа хургьа. Цига хьаккиннача Iамо торо хулийтаргья ден-буса кIиранен йола гидростанце мощность нийсъе.

ХIанз В. И. Ленина орден лелаеча С. Я. Жука цIерагIча «Гидропроекта» яхача Ерригсоюзни институте Саяно-Шушенски гидроузла хий дIахецера гIирсашта тохкам беш латт.

СУРТА ТIА: техник М. И. Тимошина хий чулоацача гIувн модело балха йоаннага хьожаш iа.

В. ЯНКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СОВЛЕН МАХ БАККХАРАХ БУ БЕХК

Законаш хаьцар аьниа уголовни бехке кIалхарбоалац зуламаш даь нах, хIаьта мишта хIама эца баьхкараш Iехабар санна дола зуламаш даьраш а. 1972 шера 17 мартa арадаьннача РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указа тIатохараш даьд хIама эца баьхкараш Iехабеча наха уголовни бехк барах долча РСФСР Уголовни кодексана.

Цу Указа тIа йоах, хIама эцаши заказ дечи бараш Iехаберах оэаш, дусташ доагIар дикза дIа ца даларах, оттадаь розничен махьаш, хIаьта мишта бытовой коммунальни гIулакхаш дара оттадаь махьаш а тарифаш а совдахарах, тикашнен кхыча торговни предприятешкех общественни кхачан, бахача наха бытовой гIулакхаш леча а коммунальни боахаме а предприятешка хIама эда баьхкараш заказчикаш Iехаберах шин шерага кхачалца лаьна воалаш ха яккха е цхьан шерага кхачалца исправительни балхаш де ха тох, хIаьта цу предприятешка болх бара бокьоцах воаккха.

Цу Указа тIа йоах, тикашна, махбеча е кхыча предприятешка массехк саго цхьаьна барт а баь, е цу ма долча гIулакхашта хьалхагIа суд текха болча наха хIама эцаш бараш заказчикаш, дикха ехчанна Iехабича — цIоагIа мах йола хIама дIа а йоалххаш ворхI шерага кхачалца лаьна воалаш яккха суд ю е цу тайпара моттигашка болх бара бокьо ехк.

Дусташ оэаш мах Iехабара способаш обешствана кхераме хилара боарамген маIаитек диллача бе-бе я.

Царех цхьаераш, практика хьахьокхатох, оэаш юсташ лелаю хIамаш (таразаш, геракаш, миркаш, кхыраш) ховшпа а харцахьа оттаь хиларца ювзаенна я, вожаш — товараш оэара, дистара, дIахецаза правилаш ховшпа а телхараш, кхоалагIияраш — товар эцаш бараш шоашта уж мишта оэ ца хьожаш е дохкачох тешаш хиларча ювзаенна я.

Оттадаь розничен махьаш совдахар, вешта аьнча прейскуранта тIарчул лакхагIча маьхех товараш дохкар. Цу тайпара Iехабелга дукхагIча хана харц ценникех, накладноех, кхыча документех пайда эцарца дувзаденна да.

Обсчет, вешта аьнча доагIачул кIезигагIа товараш дIахецар е ийхча товарах доагIа ахча хьаэцача хана из нийцар Iехавар богIачул дукхагIа лургара мах баккхар, е юкъадоагIа ахча хIезигагIа делар.

Товар эцаш мер Iехавелга хул харж е мегаргдоацаш долга ховшехьа е телха товар, лакхагIча сортах да аьна лохагIча сортах дола товар дехкача, и. кх. дI.

Товар дусташ, оэаш Iехавар, розничен махьаш совдахар, доагIар дизза юха ца делар, товар эцараш кхыча тайпара Iехабар советски торговлена къахьегамхой хьашташте ца деш да.

Практикаш хьахьокхаш товар эцараш Iехабелга паччахьалкхен е общественни доалахьара хIамеш лачкъдарца дувзадеша а за доккъор къайладаьхар дукхе деш хилар.

Из дIахьокхара укх тайпара масал доаладергда аз. Грозненски столовей ресторанний треста № 3 йолча столоверча «Спорт» яхача кафе производства заведующеца болх беш хиннай Ткаченко Александра Степановна, цига йоаккхагIйолча бухгалтерелла болх беш хиннай Вагина Мария Антоновна, хIаьта Кубышкина Нина Ильинична — бухгалтерелла. Цар, из деррига гIулакх шоай хара хиларах пайда а эцаш, дулхах дая хIама кийчдара технологи телха а еш, 1-чен 2-чен сортех дулхах кийчде дезаш дола порцеш дая хIама 3-ча сортерча дулхах а кийчдеш, дулха продукташ сов а йоахаш, М. А. Вагинаен Н. И. Кубышкинаен чайийоахача документальни отчетностаца цул тIехьагIа тайп-тайпарча хIиллаш а лелаеш, кафе хIама дая ухарашкара совнагIа дакха ахчаш выручка тIара хьа а айдеш шоай киса деххаш хиннад.

Дерригa а цар диеър 1800 сом гарта да.

Социалистически доалахье лечкъараха хIама дая ухараш Iехаберахи А. С. Ткаченкова, М. А. Вагинайна, Н. И. Кубышкинайна гор. Грозне Заводской районни халкъа судо суд яьй.

Цхьаькха масал: Наурски районо Калиновски потребительски общества правлене оагIонгахьара бизза ревизеш болх чакхбаккхаш ца хилар бахьан долаш Богулаева Кашинуллa Адиазовна вIаштIехьдьнад хоттовараш дохкача наха дукха гражданаш Iехабе.

«Дон-2» яха холодильник 130 сомах ехкай цо. 110 сом мара мах боацаце а, хIаьта совнагIа дакъила 20 сом шийна дитад.

Респотребсоюза универсальни базера шин сортех дола оаркхилгаш денад К. А. Богулаева: цхьацдае мах 30 кепиг болаш 1375 оаркхилги 30 кепиг долаш 1371 оаркхилги, хIаьта цо уж дIадехкад хьалхардараш 75 кепигах шоллагIдараш 88 кепигах.

Маьхеш совдахарца уж нийсараш 1187 сомаш 55 кепиган Iехабаьб Богулаева.

Наурски района халкъа судо лаьца йоалаш яккха йIаьха ха тохай К. А. Богулаевна.

Грозненски универмага продавецалла балха еннай Баяхчинц Эмма Араратовна. Цига коллективо новкъостал даьд цунна болх а дешар а цхьана тардеш леладе. 1969 шера советски торговле институт заочно йисте а яьккха, лакха квалификаци йолча товароведа специальность еннай цунна. Цхьабакъда, эгара керттерда горадаьдац цо — универмага коллектива шийх бенна тешам. «Ахча шуй дар — хурга са» яхача наькъаца яха лаьрхIа цо.

Нохч-ГIалгIай АССР торговле Министерства Грозненски универмага товароведалла — бракералла болх беш ше йолаш, материальни ценносташта тIаккхача мукъа шийна баларахи шай карарча гIулакхахи пайда а эцаш, универмага № 5 йолча пхьегIай-хозяйствени складера 41 соми 50 кепиги мах болаш йола кхо чайни сервиз ехкай цо гражданкага П. Адаевайга 75 сомах, цу тайпара 33 соми 50 кепиги шийна сов а доаккхаш.

Цу складера спекулянтага М. Х. Такиловайга маьхаш сов а доахаш 162 сомах тайп-тайпара 240 оаркхилг дехкад мах 40 соми 80 кепиги мара боацашехьа а, хIаьта шоазе а маьхаш совдахарах цунна беннa пайда 104 соми 70 кепиги ба.

Грозненски универмага коллективо боагIача тайпара мах бир Э. М. Баяхчиянца даьхуд. 1972 шера 26 январе цхьа юкъарча собрание 195 саг тIа а волаш критически мах баьб цун гIулакхий, общественни обвинителалла нов. Осипов Николай Николаевич хьожаваьа. Цхьабакъда, нов. Н. Н. Осипове Э. М. Баяхчянца эшокъагIа йоагIача тайпара суд е ца деха аьна коллективо шийна денна наказ кхоачашдаьдац, суде дIаккхайкадаьд, Э. М. Баяхчяни цхьанна хIамайна бехке яц аьнна, из хьалецар дийхад судлагара. Цхьабакъда гор. Грозне Заводской районни халкъа судо шай карарча гIулакхах пайда а эцаш цо тийша болх барахи хIамаш эца баьхкараш Iехабарах хи лаьца йоалаш яккха ше шу ха техай Э. М. Баяхчянца. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча судо из приговор ца хувцаш дитад.

Цу тайпара масалаш дукха доаладе йиш яр. Цхьабакъда, лакхе дийначох а дика гуш да, торговле системера контрольно-ревизионни болх тоабе я, хIаьта советски наьхех общественни чотах баха безам бараш вай общественностo хьагучабаха а безаш хилар.

М. ГАЗДИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суда председателан заместитель.

Эздий, гІулакхаца...

Укх деношка делкъал тІехьагІа дукха адам веттар Грозненски универмага № 19 йолча филиала кІадаш доккхача секцехь юкъ. Къахка а къона а дукха кхаьлне бар кІадешна хьожаш.

Дала чІдархоша ІъмерЗа, олхина йола секце заведующа заместитель Иодис Полина Семеновна пхийттара хьуна йоІ санна кадай яр кІадой метраш юсташ.

— Ма хоза ду цо къамел! Ма чІогІа безаме ар на сег! — аьхна, шоаште Полина Семеновнас дахча гІулакха чІогІа рьза болаш дІаук хаалпхьа.

Я а яр 22 шера тиха чу боле беш хьайогІа Полина Семеновна масьерца безаме. ЦаІ-шинь тайпа кІада хьаьхоша хьуна, ерн-ерн дикагІа де шоана аьхи, чІдархочун біаьг тІасоцаргболчое тІешахьница кІорда ца деш кІадаш дьадекх цо.

МагагІа бос бола кІада могаргда сона, хьуна тІаьхьача сага, цуй тахьага, цун басана хьалоха цунга товргдоле кІада могаде хоа йоккха опыт йолча продавеца. Из йолча хене неттахь сег дІаводщ дега тоам ца хуліаш.

Со юке а латташ цхьа зуда тІедра метташ тІа тукса кхан дезар сона, хьуна. Йистошна гІолле сийрда щІе бос бола мегІарх ухакшера 15 метр кІиск ухлар прилавке тІа.

— Ер геттара дІано цІен-кхоноше кьордаш да хьона, гІеза веладоле Іа, — хьуна могадерь дІакхоарчадир Полина Семеновнас.

Ше лекаш йоле хІама тиха чу нийсъелча дог гІездоал сега, миттта дІаккар кхск кІадар а. Продавеца дешарш дика кхоачашду Полина Семеновнас. Цудуьйа чет ь юргаиц чІдархоша а универмага администраце а Иодис Полина Семеновнайна тьхача беркьлий.

Дика карвержаний цо продавеца говзал. КІадаш дикагІа мехкала дехара каст-касте выставкаш ю.

ИйслагІчі пятилетка хьалхарча шера товарооборота план мехкаш хьуна вырхена социалистически акхе дахча лоцаш 102,4 процент план кхоачашбир цар секце. ХІьта миттта лакхара хьохаленаш гойташ дІадоладир яр шу а: хьалхарча квартала план 109,4 процент кхоачашбир. Цуь тІеьхьагІа цхьа бутт дІабаьалц секце товарооборота план кхоэнаш ца ешу.

Иштта толамаш доал «Коммунистически къахьегамна коллективна хэа сийлан цІе лоларьа дІаьмаргача коллективе.

Безамца цІе йоахх Полина Семеновнай универмага болхлоше.

— Из тІа хьехарна, шоанигІ йола хена я, — оал къоначе продавецаш. Цо ше боли беча летна дуккача механараша себарэ а болаш, уьи дІахехтталца хьанка доахаш дукха хьийкад. Царех цхьабараш цуына уллуь бь, хІьта цхьабараш гонна вай мена дуккача городашка, юрташка боли беш ба. ГІьнарчар а йицъалийтац цІаккха Полина Семеновна.

Цей цІей дІадоадц цар со делъел це ои шаш, дог гІоадуелаш [illegible]

СУРТА ТІА: Иодис Полина Семеновна.

Т. Арчаков текст, сурт.

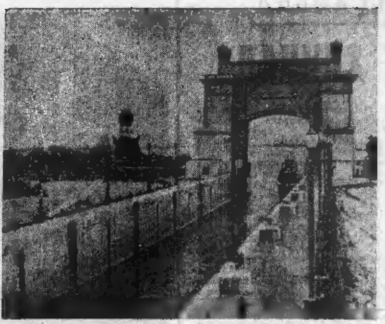

РОСТОВСКИ ОБЛАСТЬ. В. И. Ленина цІерагІча [illegible] Волга - Донски канала 27 шоле 20 шу дилед. Іалаьмате боккхача хьалкъа болхана лоархІаме да хан форд СССР Европейски дакъа тІара кемаш лела біарча кхо система а хь віашагІтеха Волго-Донски канал. Укхаза хьалхьа гидроэлектрически станца а болу йола боккха Цимлянски гидроузел. Канала чурча хьна ГЭС-ай турбинаш кхестью, шелаюзаш гІолла вежаш кхуьи, кхаьц хьй ухийт.

СУРТА ТІА: № 14 йола шлюз — Цимлянски форда хоаналІарам.

В. Турбина сурт.

ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

КЪУЛБЕХЬЕН ВЬЕТНАМЕРА ТІОМ

НЬЮ-ЙОРК, 1 август. (ТАСС). Къулбехьен Вьетнамера ухача хоамаш яхачох, кердача нахаца болабенкаб г. Куангчи районера тІом. Дикка тишъяьча десантин подразделенешта меттел бахкийта сайгонски форда гІашлой тахан къулбехьенвьетнамски городе ча хьаьнара чІоагІале яхкда гІортарах хІама хиннадац. Царка йовкъостал дальдац а американски самолеташа низ болаш чуеттача бомбаша а, о еттача йоккхийча топаша а.

Къулбехьен Вьетнам Мукъалкхара низаша селхани сийсарен низ болаш хІамаш йийттай йоккхагІча къулбехьенвьетнамски городех йолча цхьаннена — Хюэна гоннахьа ядеча тІема базашта, моастагІчоа наьха санна зенаш а деш.

ХАНОЙ, 1 август (ТАСС). РЮВ ВРП кхыча мехкашцарча гІулакхий министерства заявлениз оай г. Куангчера шера цитадель андагІча тайпара йохаярах США чІоагІа бехке ен, хоам бу тахан Мукъалкхара кепайоазом агентства.

Заявлене тІа хьалех Къулбехьен Вьетнамера агрессивни тІом а хІьта миттта ДРВ-ена духьлара тІом а сов чеха социйталга, Вьетнамах йолча Парижски совещане цІенхаштта переговораш елга.

ПАРИЖ, 1 август. (ТАСС). Къулбехьен Вьетнама Мукъалкхара Халкъа гераллинарча низий біудоша тахан атака яьй Сайгонера 15 километр мера гаьна іа латтача мариносточин біун нойцешта, иа техча санна моастагІча минаш нзорчк тІа а мохкадеш.

ХАНОЙ, 1 август. (ТАСС). Мукъалкхара кепайоазон агенстве селхан хоам беьб Митхо яхача провинце латац долча патриотически низаша кхраьа 22 июль да ядаш тхоасара Меконг яхача хи тІара рота гергга сайгонски гІашлой тІабола моастагІчун тІема немал буххахийта хилларах.

Бяньдинь яхача провинце 10 июлера 27 июле кхачналца тІом беш Мукъалкхара низаша тІом булургбоанача наьккхав моастагІчун 1100 сальгІа салтеи эхсари. Гокон яхача провинце патриоташа атака яьй Сайгонски къулбехьенгахьа 48 километр гаьна латтача сайгонск біун ротана, куьпе наьха санна зе а деш. Вийнав провинце йоккхагІвола американски советник подполковник Рудольф Кайлер.

НЬЮ - ЙОРК, 1 август. (ТАСС). ДРВ-ена бомбаш чуеттача дакъа лоцаш хиъна «В-52» яха американски ВВС стратегически бомбардировщик Удон яхача (Таиланд) американски тІеха базана юкъе чуежай. Из хьинхайкадаьк селхан Сайгонерча американски тІема командоване анкало.

ЧІОАГГІА БЕХК БУ

ХАНОЙ, 31 июль. (ТАСС). ДРВ кхича мехкашцарча гІулакхий министерства анкало яьча заявлене тІа йоах: США авиаце 30 июле бомбаш йийттай Ханоя центрерн 10 километр уллача листа нах бахача районе, столицане гонахьарча нах бахача дуккхача моттигашта ракеташ йийттай. Цу цхьан хана къахаргІча тайпара бомбаш йийттай Хайфона дуккхача кварталаштех цун цригородашта. Маьрша нех дукха болабьб, чуІа цІенош, культурни учрежденеш, промышлени предприятеш йохаяьй. Дуккхача моттигашка, белгалдоакха дІахо, домбеш йохаяьй.

ДРВ кхыча мехкашцарча гІулакхий министерства чІоагІа бехке ду, йоах дІахо заявлене тІе, американски военщина уж зулами гІулакхаш, США правительствагера хьадех Къилбаседехьарча Вьетнама чуетта бомбаш герзи, цун порташка минаш ехкилга, ДРВ суверенитети хкерамзлен телдаеш йола кхы зенеш сов чакъа социйталга.

Социализма мехкашкара хоамаш

«МИРОНОВСКАЯ-808» ГДР КХАШ ХЬАДОАХАШ ДА

БЕРЛИН. (АПН корр.). Германски Демократически Республика кхаьша советски селекционера, Ленински премии лауреата, профессора В. Н. Ремесло хьадиь «Мироновская-808» яха кІа дІадугагта шерра дьирнад. Лайпцига зиннача ГДР ахархой-кооператорий XI съезда сийлан хьоше волаш хилар селекционер. «Мироновская» ялача кІано юкъаре лоархІача 15 процент лакхбу хьуныьаш.

«Мироновская-808» яхача кІано, шеровал духьалъоттальчин моттигерча кІога диллача фингаца болен хьоанани дукха йоалаш хиларах, ГДР аларахой - кооператорий тераьм тІеоз. Масала, Шверин округе 10 эзар гектара тІа дІадийнад из кІа.

ГДР юрта бозхьма кьахьегамхоша ниттта дика хьуныьан чубаьхь «Бейта» сортагІа дилча рони аьхьча Ізврдича мІи а.

* * *

ПУШКИН СЕРБСКО-ХОРВАТСКИ МЕТТАХЬ

БЕЛГРАД. (АПН корр.). «Рад» яхача Белградски издательство кепа а тоха араяьккхай А. С. Пушкина бархІ томагІ йола сочинени. Сийлахь - воккхача эрсий поэта произведени из ше дийнахьча хана а сербско-хорватски меттала келатоха хиннай, хаьа белградоах Югославски кипайоазоме. Цхьабехьда, хІинз схама цун поэмаш, повесташ, дуьцараш критически статьяш хьалхагІа могаш, лале кепатоха хиннадц.

ХІинз мара кепа ца тоаха Пушкина лирически котьаданад «Евгений Онегин», «Борис Годунов», «Пиковая дама», «Капитанская дочка», кхаьбола дукхаделаш йоазош йола произведенеш.

Сийлахь - воккхача поэта сочиненей гуллам сербско-хорватски меттала кепе хийцийр цІе хоза волчо югославски историн литературан дахьъерча специалиста Милорад Павича кулгал а деш йолча Ашкхача переводчикий коллективо.

ХЬАЬШИЙ ПАЗЦАШ ЙОЛА БОЛГАРИ

СОФИЯ. (АПН — «Софияпресс»). Вай хинара Болгари — догІабена тоабенна дунен туристически махкех цаІ. Цу кулгаш кадуьд туристаш дІа-хьа ахийтара йоача шен оагІоракерча согласонешта дерриган хІама деш хьана долчи европейски мехкашца.

«Балкан туриста» доргІеавх, укх шера укх сезоначГа республика Іаьрдача форде Анката 530 эзар турист воагІаргва, соцшие 400 эзар мара ца хиача. Советски Союзера 110 эзар хьаши воагІаргва, ГДР-ера — 112 эзар. ФРГ-ера, Голландера, Англера, Францера, Скандинавски мехкашкарча туристски фирмаш 300 эзар сег цига вайта заявкаш ехай.

Юьхера хьарабІача хІарда шера 7 эзар моттиг йола гостиницаш бьаь бо йоллу Болгаре. Укх шера маьлха бард яхача моттигахьчеий гІоаца йолвалар нерда хіо отель, вай хинара мотель. «Албена» яхача хоасча курорте хьалха йолаьй 4 етаж вай хинара бунгалои. Тоаш пятт Варешна. Цун Поллорова ака лоамна курорташ.

* * *

КЪОНЬЯЬ «ОДРА»

ВАРШАВА. (АПН корр.). «Эльверо» яхача Вроцлаверча заводо «Одра 1304» яха электронно-вычислительни машина арахеца йолалай кхо шу хьалха. Карторча дахььа цунеа пайда эзар предприятеша доладара расчетан щ.

Завода къоначе специалистий группо хьадІир чоанакерва математически расчеташ а из «Юмаб» а «Одре» эргаваха тоаь а, цун терашаш ехь а шерэар дуьль.

ВІалла а дага ца хиина тоавы болар. ХІинз нерданькхача «Одрас» воргкІаза сиетІа лоара. Рационализаторски предложенаш чоалхане ца хилар бальчи деннаш машина заводе кьегха а ва йоа, уьи дІахьбйтача предприятеши лийда эзар йола ЭВМ-ош а миттта тоаа йоа болаш да гІулкхь.

«Одра 1304» яха электронно-вычислительни машина эргаъяьза проект отаьбча В. Вочинска кулгалдеча къоначе специалисташта Польша социалистически Кагарлой Союзо кийдаль хиана премии енар.

* * *

АЗЕ ЙОККХАГІЬЙ

УЛАН-БАТОР. (АПН корр.). ХІара шера біеьа квалифицированни ветеринараш бовгІа Монголерча хьайбаш лелаеча бовхашки. Специалистеш ийчбу степени университетош ветеринарно институтош, миттта республик дуккхача городашкарча техникумашкь а.

Ветеринараш эксперимантерча кхошахен бовхаш болаш Улан-Баторерча лоархІа цу гІулакха йола биолого-технико институти соменахирча цун филиалш. Іилмахоша хьаду хьайбаша кулача назарашта профилактикиши дерба дІарам пайда боала кхоачалаш.

Биопрепараташ эзарий хьаштеш кхоачашде гера хургьа Азе йоккхагІволча биологически комбината. Из хьеъаргьа ВНР-о технически гІо а деш. Цо шера ветеринарни лоархІа арахецаргьа 34 тайпа, 170 эзар литр препараташ. Комбината Іамашъаргьа мехкашкь мол сама моттиг, цуьне цхьа дена хиндара а дешйтаргда.

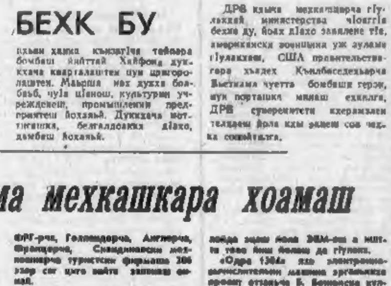

ГДР, СССР, Польша гІишлой-монтажни коллективай болхлоша шорайл дага а бувлаш къахьег Пистериче (Галле округ, ГДР) искусственни удобрений комбинат хьалхьча, «Кхай витамини» производство укхаза віашІехьйоаккхаргьа «Северное сияние» яхача трубопровода чу гІолла Советски Союзера республике йоагІаргйолча Іалама газа ларда тІа.

АДН—ТАСС сурт.

ТІЕМА ШЕРАШКА ДЕНЗ...

Тиюо шу дальна вар Амирханий Александр тІем тІа водача хьана. Буьзама батальоно вар яз гІулакх дин, комсомольски организаце секретарь а волаш. Дукха хІамаш дагадоагІа цуна тІема хиндра. Вакъда, эттара чІоагІагІа, цІаккха а дицлургдоацаш кер чу дижад къалькха.

...Цхьа, вай біу Германе доазо тІа кхаьчача хана, командованегара приказ кхаьчар Александрага цхьа пакет Іалальмате сиха передовой лине тІа латтача полке командирага дІаккхачийта аьлла. Хоара оІгмигача сега приказ кхоачаш на дича дарлдоаница. МоастагІчун тыле латтача полке дІаккхочаш хилча тІехьала ассар фронта линех. Товра тІа а вагІаш моастагІашта гаргагІертар тІемахо. Хоа а кеина, фашисташа йийттача топаша, товр йийра, хІьта укхаина чов йир. Вакъда, шийна зІадилла декхар кхоачашдир Александра — пакет дІакховчайир.

ТІема шераша цох лаьца язьдир фронтовой газета тІа. ХІьта массехк дИ дальча цуна елар Слава орден. ТІом чаьх а баьна віавогІаш цун каькъ тІа йоалар кхьа шш медаль: «За освобождение Праги», «За взятие Берлина».

— Шу хана цхьаккха а професи яцар са, — дуьц Александр Семенович. — Цхьа газета тІара дийшир аз торговле болхлой курсашка набор ен хиларах. Иштта хилар сох мах бара болхло.

Болх дуккхагІа ме бу опыт Іайра. ТІаккха из вахийтар химкомбинатерча № 9 йолча тика тІа заведующелла. Цул тІехьагІа Черноречье поселкерча «Грознефтехимзаводы» орса № 11 йолча продовольственни тика тІа балха вахар коммунист А. Амирханин. Вурийтта шу хьалха дар из.

— ХІара дена біаьш чІдархой хул тхо йолча тика тІа. Царна эшаш дола гастрономически, продовольственнин, бакалейни товараш шорта хилийта хьож тхо,— дуьц тика заведующи, ОРС-а партийни бюро член волча А. С. Амирханяна.

Дика, берттайна коллектив а тика тІа віашагІкхийттар. ДуккагІа мел бола болхлой къахьегама стажи лахьрххІа йола образовании йолаш ба.

С. ВОРОНИН.

ЭКЗАМЕНАШ ДІАЙОЛАЕННАЙ

Самандиьхаь Іуйрийна эттара хьалхара экзаменаш хитта йоаелар абитуриенташкара Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университетеи Грозненски мехкдаьтта институтеи деша дІанйбара комиссеш.

750 сег чузаргва укх шера университете. Царцарча 50 сего нерда хьайийллача экономически факультете дешаргда.

1275 абитуриент хьаьцаргва мехкдаьтта институте. Укхаза керда хьайийллача мехкдаьтта бурунтохара отделене царех 50 сег хургье дешаш.

Б. ШАКРИЕВ.

КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

СССР-и Нохч - ГІалгІайчен автономии хьань 50 шу дизара сийна йоай низаца Ленински района улицаш, скверашь фонтанаш, кхыдараш тоаде декхараш тІайхна Грознерча 28 предприяте къахьегамхоша.

Уж декхараш толамца кхоачашду цар.

Грозненски ремонтно - механически завода къахьегамхой счетах Орджоникидзе цІерагІча майдан тІа турпалхочун Шерипова Асланбека памятник оттадир, цукъа юхе хий хьалъуххийта кхурхколгаш дир; асфальт биллир.

Дика хьахьийгар мехка продуктий реалбаза коллективо. Шоай счетах Мельничная яха улица тоайир цар, кхыдараш дир.

40 эзар сом маьха балхаш дьад предприятела хьанзледьа.

А. КОБИЛЯНСКАЯ,
Ленински райисполкома коммунальни отдела заведующи.

Дешархой экскурсеш

Дукха сакъердама туристически маршруташ віашІехьъйзай хьахьтта укх шера республикин берий туристически бюрох.

Іаьрдана, Каспийски фордаш тІе ходача моттигашка, Волга йисте ядеча городашка, шычеьа хилар походашка хиина дешархой.

Кхоана Чергий-Балкхарой республике лоамашкарча моттигашка 20 дийнахь походе вода Грознерча школай 14 дешархо.

Дешархой группана кулгалдеш хургва туристически бюро вонмагІвола инструктор, спорта мастер А. Сагайдачный.

Ш. БАТЕРБИКОВ.

Керда книжка

Укх деношка Нохч - ГІалгІай книжкий издательствас кепа а теха эрсий меттала арадаьккхад Виноградов В. Б. «Скифий хенара центральни къилбаседа-малхбоален Кавказ» яха книжка.

Цу тІа дуьц скифий ханарча, вешта аьлча, хІанзачул 24—26 бІь шу хьалха центральни къилбаседа-малхбоален Кавказе баьхача наьха политически истори, цар культураш хьехилара. Уж шоаш хьабалара дешаш, хІьта миттта Росее къулбедьа шу хана цхьанахьа сена моттиг йоацаш дІа-хьа бувлаш баьхача нахаца Кавказа халкьий хиина гІулакхаш.

Книжка тІа эттара хьалхе юш хІи хеза кобански культура юкъаялара проблема.

Книжка боккхача безамца дешаргда археологаша, этнографаша, историкаша, хІьта миттта геттара хьалха дІаяхача хинара Кавказе истори довза безам болча наха а.

Къоначе Іилмахочо дуккхача шерашка бь боккха болх а, цун творчески йокха котало а я из книжка.

Ю. ЮСУПОВ.

Кердача дешара шера кийчо ю

РЕМОНТ ЧАКХЙОАЛАШ ЛАТТ

ХІанз хоаш школе берий гІоза гІарани. Уж салоІаш ба хинан мехинулах.

Цхьабаьгда, дийнахьа сарралца хадец ушказа дагарийн пхІоаойь таташ. КІезига къахьега доаац балхаш деш боача ремонтински школа дена тоа а я берши хенакеьа, цІенаги, сийрдача классемь Іечоашийтара, парташ, доскаш басар хьача ньегаш кийчйтара.

Итт сег ва укхаза кхан кийчнулаш болаанна денз къахьегаш. ДуккхагІа доле балхаш дью а баьна уйнаш тоха мол хьанача классе басар хьаика боала бош ремонт еш болакараш. Кердача дешара шера школе кийчъяра кулгалдеш ва школа завхоз Арчаков Моісий Алип. Дика къахьегарий цІераш хьахар ца. Уж ба: Оздоева Люба, Евлоева Насапхан, Цицкиева Мадиш, кхыбараш. Дікхо ша хьамаьл деш Арчакова дийцар школе Іана замаи боле кхоачам а беш хиларах. Шоатта дахча денад, кІоаа а ба школе хоа хьажу вар латташ.

Цул совгІа керда оборудоваш я школе хьажьхьча. ХІьта лакхахьарча классашкарча дешархой ноаккъостагаца хьалий керда географически майде, тоаьй эскар бака беза котгархой кийчбеш йола кабинет. Школе кулгалхоша лерхІечох, укх деношка кердача дешара шера кийчъйль хоггьа йола.

М. ОСМИЕВ,
Назрановерча № 2 йолча школа завуч.

Ха тилийтац

Школаш кердача дешара шера кийчъяра дукха болх баьб Ачхой-Мартана районе. ДуккхагІа йола школаш кийча я дешархой чузца. Иштта ВаларгатІара, СаьмуІашкара, Орехонера, Ачхой-Мартанера, Лермонтов-Юртара школаш тоаьь хьахай. Цу гІулакха доккха ноаккъостал дайд цу юрташкарча юрта Советаша, партийни, комсомольски организацена.

Дешара кердача шера йоаза кийчо яьр лархІа йиш яц, вагахьа санна хьехархошта цуІе квартераш це кийчйеча. Из дош а ма дарра къоастадаьд цу вай цІераш яхача юрташка. Хоза тоаьй гаргІата, мел эша хьалаш дола квартераш.

ХІанз цу юрташкарча школашта а хьехархошта а доагор Іаланидеш латт. ХІьта дьехархой шоай гойтара пособеш кийчъеш ба.

В. ИГНАТЕНКО.

ШКОЛА БЕРАШКА ХЬЕЖ

Дешара шу чакхдаьнна дехар МагІалбика райова № 12 йолча юкъерча школе хьатІадоагІача дешара шера кийчо а болабенача хана. Вергболча балха графикк оттайир хьалхе а. Берех школа мукъаллалехь ремонт йолаелар. Эггара хьалха кІир техар эшаача штукатурка а яь, парташте, тховнаште, уйнаште басар хьехкар, тоайир школьни оборудовани. Хоза кийдаьд школа воа: бехача керда асфальт биллаб, эзаш дІадегІад. Уж балхаш деш дика къахийгар Арсмакова Гулеза, Яндиева Лайс, Картоева Ливас, кхыбар.

...Цхьа бутт гергга ха йисай керда дешара шу долалала. ХІанзлахьа хоза кийчъяь тоань берий зоане оазакха са тесса латт йоакха, сийрда школа.

Д. КАРТОЕВ.

Керда школаш хьалъю

Керда школаш хьалъеш латт Грозненски республика районашкаш.

Царех цхьаяраш хьалъь йолаш латт укх деношка. Уж а 964 дешархочоа лархІа Урус-Мартанерен Назранерен юкъера школаш.

Физика, математика, химии, кхыдолча предметашта йола кабинеташ, спортивни залаш я школашка.

Дуба-Юртара 320 дешархочоа лархІа юкъера школе а хьаль яь йолаш латт.

Грознерча № 16 йолча школе чуйоагІа 720 дешархо чузаргволе здани а кастта яь йргья.

А. БЕЛОЗЕРОВ,
республика просвещение министерства воахагІвола инженер.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Газет [illegible]

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 август

9.30 — Передачий программа. 9.32 — Керданхараш. 9.45 — Беранта «Гоза гулгаш». 10.15 — Художественни фильм. 11.45 — Документальни фильмай программа. 12.50 — Концерт. 16.55 —Керданхараш. 17.05 — Юрта бозхама болхлоешта передача. 17.35 — Школьникашта. 18.00 — Керданхараш. 18.10 — Беранта фильм. 18.20 — Советски хьеркаронцара интернациональни бувзамаш. 18.45 — Нохч-ГІалгІай чу гІолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.00 — Киножурнал. 19.15 — Вахача метте хаттама бода бара передача (гІалгІай меттала). 19.30 — Шоана, бераш. 19.55 —Художественни фильм «Кабулера миссия». 2-гІа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Вай замаи музыкантом. 22.00 — Спортивни программа. 22.40 — Керданхараш. Передачий программа.

4 август

9.00 — Передачий программа. 9.35 — Керданхараш. 9.45 — Школьникашта. «Къонабараш кхашка». 10.15 — [illegible] яха художественни фильм. 11.35 — Передача мехкара тхьашпий болхаш ИйслагІча пятилетка догІабарех. 12.05 — Илли доал СССР-а халкъа артиста Лисициана. 13.10 — Керданхараш. 17.00 — Передачий программа. 17.05 — «Эфире в кьснал». 17.30 — Варанта. Артемерa ишмерий Ерригсона ня сает. 18.00 — Болата ілаьхех (нохчий меттала). 18.00 — Нохч-ГІалгІа чу гІолла Информационни программа (эрсий, гІалгІай меттала). 19.30 — Хоазам, реклама. 19.35 — Киножурнал. 19.45 — Уллча цІей делаш и. 19.25 — Довкъар, доекъар, кхи цхьаккхяна доалъар. 19.55 — Шоана, бераш. 20.30 — Музыкальни орбите. 21.00 — Ха. Информационни программа. 21.30 — Художественни фильм. 23.15 — Спортивни программа. 23.35 — Керданхараш, передачий программа.

РАДИО

3 август

6.30 —«Юртара Іуйре» (гІалгІай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.57 — Хаоттам. 8.25 — ЧІондарга концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.15 — Доал дара школе (эрсий меттала). 16.30 — СССР-а Нохч-ГІалгІай автономе а 50 шу дизарга. Передача (нохчий меттала). 16.45 — СССР 50 шу дизарга йола передача «пролетарски интернационализм ленински хьехам дІахьош» (гІалгІай меттала. 15.00 — Керда хоамаш (нохчий, эрсий, гІалгІай меттала). 18.40 — Очерк «Бердаш хьаха хьо» (хьаьхий меттала).

4 август

6.30 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Беседа. 6.57 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Юрта бозхама къахьегамхошта передача. 16.00 — «Вай Даьхен ирснашкь» яха цикле передача. 16.30 — ИТИ (эрсий меттала). 16.40 — Радиовикторина «Сакъердамеча тІаьгІа тІа» (гІалгІай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллаеи Грозней кІезиг-дукха морхаш а болаш, йовчан а йоацаш, малхбоалехьара гІаьххьача боарие мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гІолла 29—34 градус, Грозне 31—33 градус йІовхая йолаш хила а тарлу. Кхоанен лоамел кІезиг-дукха морхаш а йолаш, йовчан а йоацаш, бо-беча оагІорахьара мух а хьекхаш ха хила а фегара температура буйсашка 12—17, деношка 26—33, къулбехьарча районашка 24—29 градус йІовхая йолаш хила а тарлу.

Метеостанция.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: 364051 г. Грозный-51 Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-66; редактора зам. — 3-30-11; бехктохама секретара — 3-34-38, партийни ваханара культуран отделий 3-61-46, промышленноста отдела — 3-42-30; юрта бозхама отдела — 3-42-28, письмой отделеи бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революции проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-66; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры 3-61-46, отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии—2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05168.

Заказ № 5078.